

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 7. do 10. novembra 2006. godine, donijela je

ODLUKU

I

Graditeljska cjelina - Franjevački samostan i Crkva sv. Ante u Sarajevu, zajedno sa pokretnom imovinom, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik sastoji se od: Crkve sv. Ante, samostanske zgrade, te pokretnog naslijeđa koga čini: zbirka slika (76), zbirka skulptura (11), orgulje i arhivska građa Središnjeg arhiva Bosne Srebrne.

Nacionalni spomenik se nalazi na k. č. broj 1562, K.O. Sarajevo IX, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02 i 6/04).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika, utvrđuju se sljedeće zone zaštite:

I zona zaštite obuhvata prostor Crkve sv. Ante, definiran u tački I stav 3. ove odluke. U tom prostoru dopušteni su samo konzervatorsko-restauratorski radovi na crkvi, te radovi koji imaju za cilj prezentaciju nacionalnog spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite).

II zona zaštite obuhvata prostor samostanske zgrade i preostalog dijela k.č. broj 1562. U sklopu te zone dopušteno je izvođenje radova koji neće ugroziti

spomeničke vrijednosti nacionalnog spomenika uz odobrenje nadležnog ministarstva i stručni nadzor nadležne službe zaštite.

Vlada Federacije osigurat će odgovarajuće fizičke i tehničke uvjete za čuvanje pokretnog naslijeđa, a prije svega uvjete za popravku vitraža na prozorima crkve.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Iznošenje pokretnog naslijeđa iz tačke I stav 2. ove odluke (u daljnjem tekstu: pokretno naslijeđe) iz Bosne i Hercegovine nije dopušteno.

Izuzetno od odredbe stava 1. ove tačke, dopušteno je privremeno iznošenje pokretnog naslijeđa iz Bosne i Hercegovine radi prezentacije ili konzervacije, ukoliko se utvrdi da konzervatorske radove nije moguće izvršiti u Bosni i Hercegovini.

Odobrenje u smislu prethodnog stava daje Komisija, ukoliko nedvojbeno bude utvrđeno da to ni na koji način neće ugroziti pokretno naslijeđe.

Komisija u svom odobrenju za privremeno iznošenje pokretnog naslijeđa iz Bosne i Hercegovine utvrđuje sve uvjete pod kojima se to iznošenje može izvesti, rok za povrat u Bosnu i Hercegovinu, kao i zaduženja pojedinih organa i institucija na osiguranju tih uvjeta, te o tome obavještava Vladu Federacije Bosne i Hercegovine, nadležnu službu sigurnosti, carinsku službu Bosne i Hercegovine i javnost.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, federalnom ministarstvu nadležnom za kulturu, nadležnoj službi zaštite naslijeđa i općinskim organima uprave nadležnim za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - V ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX

Danom donošenja ove odluke, sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», br. 33/02, «Službeni glasnik Republike

Srpske», br. 79/02, «Službene novine Federacije BiH», br. 59/02 i «Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», br. 4/03) briše se nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 540.

X

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedavajuća Komisije

Ljiljana Ševo

Broj: 06.1-2-191/06-8
8. novembra 2006. godine
Sarajevo

O b r a z l o ŝ e n j e

I – UVOD

Na osnovi Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, član 2. stav 1, “nacionalni spomenik” je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», br. 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluku o stavljanju **Crkve i samostana sv. Ante na Bistriku, u Sarajevu**, na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine, pod rednim brojem 540. U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V stava 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provođenju postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra,
- podatke o dosadašnjoj zakonskoj zaštiti dobra,
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije,
- podatke o oštećenjima tokom rata, podatke o intervencijama na restauraciji i drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- podatke o pokretnom naslijeđu koje se nalazi u sklopu dobra,
- historijsku, arhitektonsku i drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištenja dokumentacije u sklopu ove odluke.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje na terenu, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Graditeljska cjelina - Franjevački samostan i Crkva sv. Ante se nalazi u Sarajevu, u Starom Gradu, na Bistriku, u dijelu historijske jezgre Sarajeva, na lijevoj obali Miljacke. Graditeljska cjelina je izgrađena na udaljenosti od cca 130 m južno od kompleksa Careve džamije. Crkva i samostan okruženi su sa sjeverne strane ulicom Franjevačka¹, sa južne Hulusinom² ulicom, a sa jugoistočne strane Hendinom ulicom³.

¹ Ulica se razvila u prvim stoljećima turske vladavine u Sarajevu. Njen krak, koji vodi od rijeke Miljacke prema jugu, prolazi kroz prvu orijentalnu naseobinu današnjeg Sarajeva: *Hatibovu* mahalalu (kasnije nazvanu *Džami-atik* mahalom, odnosno *Hungarijom*, a potom *Carevom* mahalom), nosio je naziv *Konak* (ime dobio prema rezidencijalnoj zgradi bosanskih valija, sagrađenoj 1869. godine). Ulica je mijenjala nazive: 10. januara 1919. godine dobila je naziv *Nikole Pašića*, od 1941. do 1945. godine nosila je naziv *Vojvode Slavka Kvaternika*, a nakon 1948. godine zvala se ulicom *Nurije Pozderca*. Nekadašnji sokak *Ploča* (krak koji se zapadno od samostanske zgrade proteže prema Tvornici ćilima na Bistriku) je poslije 1878. godine ušao u sastav *Konak*

Graditeljska cjelina obuhvata prostor na katastarskoj parceli br. 1562, K.O. Sarajevo IX, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine.⁴

Historijski podaci

Iako je Samostan sv. Ante u Sarajevu osnovan krajem 19. stoljeća, prisutnost franjevaca u Sarajevu je znatno duža, a župa se spominje već u 16. stoljeću: »Godine 1581. prviput susrećemo katoličku općinu u pisanim spomenicima, dapače doznajemo i za kapelana, a taj je poznati pisac fra Matija Divković. Rečene godine papa Grgur XII, bijaše spremio u Sarajevo stonog biskupa, rodom Dubrovčanina, fra Bonifacija Drakulića, da pohodi ondašnje katolike i u vjeri potvrdi ...»⁵.

Župa je prvo bila u nadležnosti visočkog samostana, a kada je on krajem 17. stoljeća napušten⁶, župu u Sarajevu su preuzeli kreševski franjevci.

Sredinom 17. stoljeća, katolička zajednica u Sarajevu, koju uglavnom sačinjavaju dubrovački trgovci kolonisti, locirana je u *latinskoj četvrti*: "Godine 1652. biskup fra Marijan Maravić šalje Propagandi izvješće o stanju svoje biskupije. U ovom izvješću čitamo, da u Sarajevu imade 200 katoličkih kuća, bez da znamo broj

ulice, nešto kasnije postao samostalnom ulicom pod nazivom *Franjevačka*. (Bejtić, Alija, Ulice i trgovi Sarajeva, Topografija, geneza i toponomija, Sarajevo, 1973, 280-281)

² Nastala u turskom periodu u sastavu mahale *Kečedži Sinan*, koja se nazivala i imenom *Na turbetu*. Od osamdesetih godina 19. stoljeća do dobijanja imena *Hulusina* nazivala se *Nad konakom*. Naziv *Hulusina* je dobila prije 1893. godine, u spomen na *Mehmed-efendiju Hulusiju* ili *Hulusi-pašu* (titularni paša), istaknutog javnog radnika Sarajeva, gradskog vijećnika i višeg finansijskog službenika u austrougarskoj upravi. Bavio se i novinarstvom i izdavao i uređivao dva nedjeljna lista na turskom jeziku: *Vatan*, 1884-1897, i *Rehber*, 1897-1902. Prezivao se Aliefendić-Dumrukčić, rođen u Sarajevu 1849. godine, umro 1907. godine. (Bejtić, Alija, Ulice i trgovi Sarajeva, Topografija, geneza i toponomija, Sarajevo, 1973, 182)

³ Razvila se u ranijem turskom periodu kao sokak granicom *Mahala Halača hadži-Davuda* na lijevoj i *Kečedži Sinana* na desnoj strani (obje mahale su postojale do kraja 16. stoljeća). Nekada se zvala *Švrakin sokak* (prema učenom pravniku Sarajliji, *Emir-čelebiji Sejidi Muhamed-efendiji*, zvanom *Švraki*, koji je bio sarajevski muftija u periodu 1764-1783). Naziv *Hendina*, ulica je dobila prije 1882. godine, prema uglednom Sarajliji, gradskom vijećniku, *Ahmed-agi Hendi*, koji je imao porodičnu kuću u toj ulici. (Bejtić, Alija, Ulice i trgovi Sarajeva, Topografija, geneza i toponomija, Sarajevo, 1973, 175-176)

⁴ prema Kopiji katastarskog plana, br. plana 6/168, razmjera 1:1000, kat. parcela 1562, k.o. Sarajevo IX (po novom premjeru), posjedovni list 526, što odgovara k.č. br. 5; 4 Mahala CXVIII-Sarajevo (po starom premjeru); Kopiju katastarskog plana je 19. oktobra 2006. godine izdala Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar, Općine Stari Grad, Kanton Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

⁵ citirano iz dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 7; autor se poziva na izvor: P. Eusebius Fermendžin: Acta Bosnae str. 314 (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium XXIII) Zagrabiae, 1892.

⁶ Velike promjene u provinciji Bosna srebrena dogodile su se krajem 17. stoljeća, kao direktna posljedica rata između Austrije i Turske (Bečki rat, 1683-1699). Za vrijeme tog rata, veliki broj katolika (smatra se oko 100.000 ljudi) sa prostora današnjeg bosanskohercegovačkog područja se iselio u Slavoniju i Dalmaciju, a s njima i brojni franjevci kojima su samostani porušeni i popaljeni. Ugasili su se samostani u Gradovrhu (1688), Modriči (1685), Olovu, Rami i Srebrenici (1687), Tuzli (1690) i Visokom (1688), a novi su osnovani u prekosavskim zemljama. Na tlu Bosne preostala su samo tri: Sutjeska, Fojnica i Kreševo, a broj franjevaca pao je na 26 svećenika i trojicu braće. Karlovačkim mirom 1699. godine uređeno je da granica Bosne prema Austriji bude rijeka Sava, a prema Dalmaciji planina Dinara. Franjevačka provincija Bosna srebrena se tada prostirala na području tri države. Međutim, krajem 18. stoljeća (1786) broj franjevaca se popeo na 141, dok je broj katolika 1798. godine porastao na 83.480. (Karamatić, Marko, Franjevačka provincija Bosna Srebrena, Šematizam, Sarajevo, 1991, str. 9; Jelenić, 1990, II svezak, str. 687)

duša⁷, dok je nakon tri godine, tj. 1655. taj broj doduše nešto spao, dočim je broj duša prilično velik, 600 naime.”⁸

Prilikom prodora Eugena Savojskog 1697. godine, crkva posvećena Djevici Mariji u Latinluku⁹ je izgorjela, a većina katolika napustila je Sarajevo. Preostao ih je tek malen broj. Od 1679. pa do 1743. godine, vjerska služba se obavljala u kućama vjernika, a od 1743. do 1854. godine u župnoj kući.¹⁰

U 18. stoljeću broj katolika u Sarajevu se povećao, tako da ih 1777. godine ima 624. Međutim, godine 1813. njih je samo 557, a 1877. godine 768.

U 19. stoljeću, franjevci su služili sarajevske katolike iz župne kuće koja je bila vlasništvo kreševskog samostana. U toj kući skupljali su se sarajevski katolici na molitvu i na misu. U sobi – kapelici, koja se nalazila u prizemlju župne kuće u latinskom predgrađu u Donjoj Kamenici, nalazio se mali oltar sa slikom sv. Ante Padovanskog. Kapelica je mogla primiti stotinjak vjernika.

Nastojanja tadašnjeg župnika fra Luke Dropuljića da inicira izgradnju crkve podržao je činovnik u austrijskom konzulatu, Antun Vranyczany pl. Dobrinović (porijeklom iz Senja), koji je svojim sredstvima želio napraviti crkvicu ili kapelicu u Sarajevu. O tome svjedoči i njegovo pismo¹¹ od 13. juna 1851. godine, upućeno tadašnjem redodržavniku bosanskih franjevaca fra Andriji Kujundžiću. Ideju je podržao i austrijski konzul u Sarajevu dr. Demetar Atanacković. Međutim, stav same austrijske vlade¹² je bio da gradnja crkve mora biti stvar crkvenih vlasti. Osim toga, aktivnosti oko podizanja crkvice, 20. oktobra 1851. godine poremetila je i smrt župnika fra Luke Dropuljića, kao i požar iz maja 1852. godine, koji uništava veći dio jezgre Sarajeva, kao i župnu kuću sa kapelicom.

Na svom sastanku, održanom 1852. godine u Kraljevoj Sutjesci, franjevačko starješinstvo je, raspravljajući o problemu nedovoljnog broja samostana i župnih crkava, donijelo sljedeće zaključke “*prvo: da se u tu svrhu nova četiri samostana i uz njih crkve podignu; drugo, da se neke crkve kao: sutješka, kreševska i vareška poprave i prošire, i treće, da se u Sarajevu i u nekim drugim mjestima, gdje crkve uopće nema, odmah nove sazidaju.*”¹³

Novi sarajevski župnik, fra Grgo Martić, je nastavio započete aktivnosti svog prethodnika, pa je uz pomoć austrijskog poslanika u Carigradu, barona Leimengena, uspio u aprilu 1853. dobiti ferman za gradnju crkve u Sarajevu.

⁷ “*Nelle citta (Saraglio).. sono 200 case di cattolici*”. Fermendžin op. cit. str. 476 (preuzeto iz: dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 8, fusnota br. 7)

⁸ citat preuzet iz: dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 8.

⁹ Crkva se nalazila u ulici Sime Milutinovića. (Božić, Jela, Arhitekt Josip pl. Vancaš, Značaj i doprinos arhitekturi Sarajeva u periodu austrougarske uprave, doktorska disertacija, Sarajevo, 1989, str. 157, fusnota 50)

¹⁰ “*Na ovo nas upućuju ovi povjesnički dokumenti. God. 1736. biskup fra Mato Delivić pohada župu Sarajevo, i obavlja svete čini u kući nekoga Pavla Andrića. Iza devet godina nalazimo istog biskupa u istom kanoničkom pohodu u sarajevskoj župi, ali s tom promjenom, što sada obavlja sv. čine u župskom stanu i to u latinskom predgrađu u Donjoj Kamenici.*” (dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 13 (poziva se na Serafinski perivoj, 1908, str. 92)

¹¹ Pismo napisano latinskim jezikom se čuva u arhivi kreševskog samostana (dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 18, fusnota br. 4)

¹² “*Konzul Atanacković bijaše izvijestio svoju vladu o namjeri i odluci Vranyczanyjevoj. Ovoj se međutim, iz stalnih razloga, ne činjaše, da je stvar uputna, barem u onom smjeru, u kojem je bijaše Vranyczany zamolio, a Atanacković vladi predstavio. Svojim dopisom od 14. srpnja 1851. na Atanackovića zabranjuje Vranyczanu da fungira kao graditelj dotično osnovatelj katoličke crkve, jer ta stvar spada na crkvenu oblast. ..*” (dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 19)

¹³ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 23.

Temelji nove crkve, posvećene sv. Anti Padovanskom, postavljeni su u julu 1853. godine u Koturovoj ulici (ulica Sime Milutinovića). Za njezinu gradnju darovao je 1000 forinti Antun Vranyczany-Dobrinović. Kreševski samostan je uz crkvu započeo praviti i župski stan, te je u tu svrhu izdvojio 200 dukata, a francuska vlada je, preko svog konzula Wieda, za izgradnju novih objekata dodijelila 8000 franaka, od koje je iznos od 800 franaka bio usmjeren za izgradnju sarajevske crkve. Od početka radova, jula 1853. godine, pa do 1. maja 1854. godine, za građevinske radove na crkvi je utrošeno ukupno 10577 groša i 20 para, dok su ukupni troškovi za crkvu i župni stan dostigle iznos od 24103 groša. Godine 1854. crkva je pokrivena, a 1856. dovršena i otvorena. Te se godine prvi put zvonilo dvjema željeznim pločama na zvoniku. U vrijeme građenja crkve, u Sarajevu je građena kasarna, a tim radovima je rukovodio Stojan Vazenković iz Bitolja, koji je na molbu fra Grga Martića pomagao i nadgledao radove zidanja crkvenog svoda. Godine 1864. za crkvu je carica Eugenija (supruga Napoleona III) darovala više crkvenih predmeta, u vrijednosti od preko 10000 franaka: kalež, paramente, križeve, baldahin, kadionice, svijećnjake, te Gospin oltar s reprodukcijom Murillove slike Uznesenja čija je vrijednost bila procijenjena na 1000 franaka. Godine 1869. izmijenjen je krov na crkvi, a izvršeno je i nadziđivanje zidova crkve za visinu od 1 ½ aršina. Ukupno utrošena sredstva potrebna za te radove iznosila su 6616 groša, a prikupljena su novčanim priložima: car Franjo Josip I darovao je 300 forinti, italijanska vlada 200 franaka, a Stjepan Dujmović je testamentom crkvi ostavio 1000 groša. Godinu dana kasnije A. Vranyczany-Dobrinović darovao je pozlaćeni križ.

Za unutrašnje uređenje crkve nije bilo dovoljno novčanih sredstava. Postoje podaci da se fra Grga Martić obratio za pomoć sarajevskoj pravoslavnoj "trgovačkoj ćurčijskoj zadruzi" koja je darovala 2205 groša za crkvu. Kasnije su neki stanovnici Sarajeva pravoslavne vjeroispovijesti poklonili za crkvu vrata, prozore i druge potrebne stvari. Bilo je i drugih koji su darovali priloge za crkvu (među njima i car Franjo Josip I, koji je crkvi poklonio pokaznicu, dva velika srebrena svijećnjaka, više paramenata i sl.). Pepo Kezić i Vaso hadži Ristić uredili su Gospin oltar: prvi je kupio kip, kao i "Križni put", a drugi dva svijećnjaka. Društvo Sv. Severina iz Beča je crkvi poklonilo misnu knjigu. Godine 1854. dovršena je nova crkva i župni stan na zemljištu na kojemu je ranije stajala kuća fojničkoga i sutješkoga samostana. Crkva je dobivala različite darove: spominje se majstor za izradu mlinova za kafu Petar Andrić koji je 1865. godine poklonio sarajevskoj crkvi svoj dućan u Bravadžiluku. Nabavljeno je čak i zvono (1871. godine, a 1881. još jedno) što je u to doba bilo nepojmljivo.¹⁴

Augusta 1879. godine, crkva, župni stan i škola¹⁵ su izgorjeli u velikom požaru koji je zahvatio Sarajevo.¹⁶

¹⁴ fra Ljubo Lucić, *Franjevačka prisutnost u Sarajevu*, Prilozi historiji Sarajeva, str. 239-260 ; radovi sa znanstvenog simpozija Pola milenija Sarajeva, održanog u Sarajevu od 19. do 21. marta 1993. godine (urednik Dževad Juzbašić), Sarajevo , Institut za historiju (etc.), 1997.

¹⁵ U tom periodu u Sarajevu je postojalo nekoliko katoličkih škola. Citiramo: "Fra Grgo je otvorio u Sarajevu rimokatoličku školu 1865. godine. "Škola realna" bila je otvorena za sve vjere i oba spola. Novac je dobivao od dobročinitelja pa i od Ahmeda Dževdet paše, odnosno od sultana Abdul Aziza u iznosu od 12.000 groša. U školi je djelovao Franjo Žaverija Franjković koji je napisao *Kratku zemljopisnu početnicu s dodatkom o Bosni za niže učione*. Knjiga je izdana u Sarajevu 1869. godine. Fra Grgo je u Sarajevu otvorio i sirotište - Društvo za potporu ubogih pod zaštitom sv. Fekliksa. U Sarajevo su fra Grginim nastojanjem 14. studenog 1871. došle časne sestre sv. Vinka i otvorile školu." (citirano iz: fra Ljubo Lucić, *Franjevačka prisutnost u Sarajevu*, 1997, str. 239-260)

¹⁶ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 32; fra Ljubo Lucić, *Franjevačka prisutnost u Sarajevu*, 1997, str. 239-260

Nakon požara, župnik se s dvojicom pomoćnika preselio u Mjedenicu¹⁷ i živio u kući Marka Poljanića. Preselili su zatim u Terezijinu ulicu. Misa se slavila u vrtu. Zemaljska vlada je stavila fratrima na raspolaganje prazan mekteb u Konak ulici pa je on pretvoren u kapelicu, a susjedna kućica u sakristiju. Kapela je sa sakristijom bila povezana provizornim drvenim tornjem, na koji su montirana zvona. Zemaljska vlada je radove na izradi tornja pomogla sumom od 60 forinti.¹⁸

Od 1881. godine dobiveno je erarsko¹⁹ zemljište u blizini vezirskog Konaka gdje je, za vrijeme osmanlijske vladavine, bila štamparija. Temelji su postavljeni i blagoslovljeni 17. augusta 1881. godine. Svečani blagoslov je obavio rimokatolički biskup Pashal Vujičić, a činu su prisustvovali Franjo pl. Stransky od Dresdenberga (u svojstvu zastupnika upravitelja Bosne i Hercegovine, baruna Hermana de Dahlen Orlanburga), strani konzuli, zastupstvo grada Sarajeva i svi činovnici. Na kamenim temeljima je, u jesen 1881. godine²⁰, sagrađena crkva sa zidovima od bondruk-konstrukcije (drvene grede sa ispunom od ćerpića): *“...u obliku četverokuta, bez ikakvih lađa, sjećala je motrioca na vojničke kasarne, koje se provizorno podignu. Duljina joj je iznosila 18 a širina 9 metara. S istočne strane priljepljena bijaše sakristija u obliku polukruga, odmerena tek za najnužnije stvari. Nad glavnim vratima stajaše mali drveni tornjić, u kome se nalažahu spomenuta dva zvona. Na pjevalištu, koje se oslanjalo i počivalo na drvenim stupovima, bijahu smještene orgulje, koje su nekad resile zagrebačku crkvu sv. Marka.”*²¹

Godine 1881. uspostavljena je redovita crkvena (katolička) hijerarhija Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini. Crkva sv. Ante je posvećena 2. januara 1882. godine, a 15. januara iste godine u crkvi je obavljena i svečana intronizacija nadbiskupa Josipa Stadlera.²²

Godine 1882. franjevci su se povukli iz Sarajeva, jer su župu morali predati nadbiskupu, a Crkva sv. Ante je predana sarajevskom župniku i služila je kao katedrala do 1889. godine, kada je sagrađena nova katedralna crkva po projektu Josipa Vancaša.

Nakon nekoliko godina boravka po franjevačkim samostanima, Starješinstvo franjevačke provincije Bosne srebrenne (redodržavnik, tajnik i jedan vijećnik-definitor) je 19. juna 1886. godine preselilo u Sarajevo i nekoliko je godina stanovalo u iznajmljenim prostorijama u Tereziji ulici. U međuvremenu su vršene pripreme za podizanje samostana.²³

Godine 1893. postavljanjem temelja, započeta je gradnja samostana po projektu Carla Paneka²⁴ u Hendinoj ulici. Radove je vodio graditelj Ivan Holz. Za izgradnju samostana franjevci su podigli zajam od 20000 forinti. Kao hipoteku za vraćanje kredita, Provincija je založila zemljišni posjed svih samostana u vrijednosti od 39752 forinte. Od nadležnih vlasti dobiveno je dopuštenje da se po Monarhiji

¹⁷ ulica i dio grada u Sarajevu, na lijevoj obali Miljacke

¹⁸ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 41.

¹⁹ državna zemlja, koja pripada državi (Anić, Vladimir, Rječnik hrvatskog jezika, Zagreb, 2000, 216)

²⁰ Sarajevski list, br. 2/1881, 3.1.

²¹ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 44-45.

²² Božić, Jela, Arhitekt Josip pl. Vancaš, Značaj i doprinos arhitekturi Sarajeva u periodu austrougarske uprave, doktorska disertacija, Sarajevo, 1989, str. 158.

²³ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 46-47.

²⁴ Carl PANEK, arhitekt, rođen 11. juna 1860. godine u Misteku. Završio Visoku tehničku školu u Beču, Arhitektonski odsjek, 1883. godine. U Bosni je radio u Građevinskom odjeljenju Zemaljske vlade, na Odsjeku visoke gradnje. Predavao je školske 1898/1899. godine u Državnoj tehničkoj srednjoj školi prostoručno crtanje. Izvor: Bosnische Bote, Sarajevo 1899. godine i dalje (Krzović, Ibrahim, Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878-1918, Umjetnička galerija BiH, 1987, str. 251)

sakupljaju prilozi, jer je prema proračunu samostan trebao stajati 52000 forinti. Gradnja samostana je, osim kasnije nadogradnje drugog sprata, dovršena 31. augusta 1894. godine, kada su franjevci u njega uselili. Vrhbosanski nadbiskup je obavio svečani blagoslov samostana 16. septembra 1894. godine.

Na skupštini franjevačkog redovničkog starješinstva, održanoj 10. augusta 1909. godine na Gučoj Gori, zaključeno je da se franjevački bogoslovi školuju u Sarajevu. Dana 6. septembra 1909. godine u franjevačku bogosloviju na Bistriku došla su 24 bogoslova.²⁵ Ujedinjena franjevačka bogoslovija se 1909. godine iz Livna premješta u Samostan sv. Ante u Sarajevu gdje je djelovala, s kraćim prekidom (1942-1947), sve do 1968. godine, kada je preselila u novosagrađenu zgradu u Neđarićima, gdje i danas djeluje.²⁶

Godine 1889. Crkva sv. Ante je vraćena franjevcima. Crkva je, u građevinskom pogledu, bila u lošem stanju: «*Onakovo stanje crkve nije moglo dulje da ostane. I od sebe slaba građa češće puta popravljana bolje rekuć krpljena zakrpama na staro ruho – počela je na sav mah prijetiti ruševinom. Zidovi popucali, krov istruhnuo, ...*»²⁷

Godine 1896. đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer je pokrenuo ideju za izgradnju nove crkve sv. Ante (on je i dao prilog za gradnju: 2000 kruna).²⁸

Franjevci su bili prisiljeni obraćati se Zemaljskoj vladi i tražiti pomoć za popravak ili za gradnju nove. Fizičko stanje samog objekta se pogoršavalo, a opasnost od mogućeg rušenja veća, tako da austrijske vlasti 1906. godine izdaju naredbu o zatvaranju crkve, dok se ne izvrše nužne popravke.²⁹

U međuvremenu, već su počele pripreme za gradnju daleko veće i reprezentativnije, što je potrajalo petnaestak godina.

Na inicijativu fra Ignacija Strukića, tadašnjeg urednika Franjevačkog glasnika i osnivača bratovštine Kruh sv. Ante, 25. maja 1903. godine se formira «*Pobožno društvo za gradnju nove crkve sv. Antuna Padovanskog u Sarajevu*»³⁰. Visoka zemaljska vlada je podržala rad Društva, a tadašnji građanski doglavnik, barun Hugo Kutschera, je pristupio Društvu kao član utemeljitelj i priložio svotu od 500 kruna. Već 1905. godine, broj članova Društva je iznosio 4412, a u njegovoj blagajni se prikupilo 20000 kruna³¹.

Početak 1911. godine, na sjednici redovničkog starješinstva je odlučeno da se umjesto stare crkve sagradi nova, na istoj lokaciji, na Bistriku, a da se za izradu projekta buduće crkve angažira arhitekta Josip pl. Vancaš.³²

Vancašev projekat je 3. jula 1911. godine na sjednici društvenog odbora usvojen i predložen Zemaljskoj vladi radi dobijanja odobrenja za izgradnju.

²⁵ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 61.

²⁶ Karamatić, Marko, Franjevačka provincija Bosna Srebrna (Šematizam), Izdavač: Franjevački provincijalat, Sarajevo; 1991, str. 12.

²⁷ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 61

²⁸ fra Ljubo Lucić: *Franjevačka prisutnost u Sarajevu*, 1997, str. 239-260.

²⁹ Vilić, Zrinka – Karamatić, Mirko: Na izvorima autentičnog stvaralaštva (Umjetnička obnova Crkve Ante Padovanskog u Sarajevu), Zbor franjevačkih bogoslova «Jukić», Sarajevo, 1978, str. 130

³⁰ Za predsjednika Društva izabran je tadašnji redodržavnik dr. Danijel Ban, za potpredsjednika fra Ignacije Strukić, tajnika profesor Učiteljske škole Ivan Krčmar, blagajnika fra Nikola Momčinović, kontrolora Mirko Premužić, revizore Marko Tvrtković i Anto Peršić, a u Odbor društva su ušla i peterica sarajevskih građana (dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 53-55)

³¹ Serafinski perivoj, 1905, str. 202-203

³² dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 62.

U jesen 1911. godine, izvršene su određene pripremne aktivnosti: 27. septembra 1911. godine sa sarajevskim poduzetnikom E. Kabiljom je sklopljen ugovor³³ o izvođenju potrebnih zemljanih radova, niveliranju terena, te podizanju potpornih zidova. Navedeni radovi su otpočeli 29. septembra 1911. godine.

Prilikom izvođenja zemljanih radova iskrslili su ozbiljni problemi, došlo je do klizanja slojeva zemlje, a površina zahvaćena klizištem se stalno povećavala (klizište je skoro bilo zahvatilo Hulusinu ulicu - na jugu samostanske parcele), pa su franjevci bili prinuđeni promijeniti poduzetnika i angažirati građevinskog stručnjaka Franju Holza³⁴ radi saniranja klizišta.³⁵

Zadnja služba u staroj crkvi je bila obavljena 15. marta 1912. godine. Rušenje stare crkve je obavljeno od 16. do 19. marta 1912. godine.³⁶

Zemljani radovi za izvođenje temelja nove crkve započeti su 26. marta 1912. godine. Zbog povećanja cijene cigle, kojom se prvobitno planirala sazidati crkva, odlučeno je da se kao materijal za zidanje crkve koristi kamen³⁷. Uz braću franjevce i mnogobrojan narod iz pokrajine, postavljanju temeljnog kamena³⁸ i činu blagoslovenja kojeg je, na Dan sv. Ante³⁹, obavio pomoćni biskup dr. Ivan Šarić, prisustvovali su i tadašnji ministar finansija, vitez Belinski, kao i zemaljski poglavar i general Oskar Potiorek. Krajem septembra 1912. godine je završeno sa zidanjem crkve, a zidanje crkvenog zvonika je okončano tek⁴⁰ sredinom jula 1913. godine.⁴¹ Crkva je blagoslovljena i predata na upotrebu 20. septembra 1914. godine.⁴²

Krajem 1912. godine, franjevačko starješinstvo je zbog porasta broja bogoslova, odlučilo izvršiti nadziđivanje istočne, sjeverne i zapadne strane samostanske zgrade dovođenjem u istu ravan sa južnom stranom samostana⁴³. Nadziđivanje zgrade je trajalo nekoliko mjeseci, a zbog brže izgradnje upotrebljen je

³³ Rok za završetak ovih radova je bio 31. januar 1912. godine.

³⁴ Franjo Holz, građevinski stručnjak iz Požege. Franjevci su ga često angažirali za obavljanje građevinskih aktivnosti na njihovim samostanima: Kraljeva Sutjeska, Visoko, ...

³⁵ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 63.

³⁶ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 65.

³⁷ *«Kako tadanji kartel bijaše udario cigli veliku cijenu, a objam zgrade iziskivaše ogromnu količinu ovog građevinskog materijala, to se upraviteljstvo građe iza duljeg i svestranog razmišljanja odluči, da će čitavu zgradu, uz neke male izuzetke, u kamenu raditi. Zemaljska vlada, da i sa svoje strane koji kamečak ovome djelu i poduzeću doprinese, dopusti, da se na novo otvori jedan od najboljih kamenoloma u sarajevskoj okolici, koji je dulje vremena bio zatvoren zbog toga, što je bio uz javnu cestu, pa smetao prometu.»*

³⁸ *«Temeljni kamen, bez da se je i slutilo, - jer do ovoga časa ne uspije radnicima, da nađu onaj iz god. 1881., - bijaše stavljen u neposrednoj blizini starog, pod današnjom propovjedaonicom.»*

³⁹ 13. juna se proslavlja sv. Antun Padovanski. *«Rođen je u Lisabonu u Portugalu krajem 12. stoljeća (oko 1195.). Primljen je u kanonike redovnike sv. Augustina, a malo zatim, potaknut mučeništvom prvih sljedbenika sv. Franje Asiškog prešao je među Malu braću sv. Franje da bi se mogao posvetiti naviještanju evanđelja u Africi. Bolest je poremetila njegove planove da podnese mučeništvo za Krista tako da je završio u Italiji. Neko vrijeme potpuno nepoznat boravi u Italiji, a kada su braća otkrili njegove propovjedničke sposobnosti poslala su ga da propovijeda po svijetu. Propovijedao je po Francuskoj i po Italiji, gdje je postigao brojne plodove, obrativši mnoge krivovjerce. Bio je prvi profesor teologije u Franjevačkom redu koji je tada nastajao. Napisao je brojne propovijedi koje se odlikuju učenošću, jednostavnošću i ljepotom. Umro je u Padovi 1231. godine. Sv. Antunu mole se mnogobrojni ljudi u svim potrebama života. Nakon Blažene Djevice Marije on je sigurno najpoznatiji i najomiljeniji svetac Katoličke crkve.»* (preuzeto sa: <http://www.ofmconv.hr>)

⁴⁰ *«Da je zidanje zvonika zaostalo uzrokom je prvo to, što se je ovaj posao mnogo kašnje, naime 14. svibnja mogao osloboditi iz 7 metara dubokih temelja, drugo, sama njegova visina, a napokon treće, što su radničke sile u to vrijeme bile rascjepkane.»*

⁴¹ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 66.

⁴² Božić, Jela, Arhitekt Josip pl. Vancaš, Značaj i doprinos arhitekturi Sarajeva u periodu austrougarske uprave, doktorska disertacija, Sarajevo, 1989, str. 173.

⁴³ Naime, samostanska zgrada završena 1894. godine, po projektu Carla Paneka iz 1893. godine, imala je sazidan drugi sprat samo na južnoj strani samostanske zgrade.

beton umjesto opeke. Uporedo sa nadograđivanjem samostanske zgrade, crkva je pokrivena eternitom, čistila se njena unutrašnjost i izvršeni pripremni radovi radi polaganja keramičkog poda crkve.⁴⁴

Naredne, 1913. godine, nije bilo novčanih sredstava za nastavak radova, pa je upravitelj Građevinskog odbora za izgradnju, fra Alfonzo Kudrić, uputio molbu za dobijanje finansijske potpore caru Franji Josipu I, od kojeg u januaru 1914. godine Odbor dobija 30000 kruna za izradu glavnog oltara crkve⁴⁵, te Njegovoj Svetosti papi Piju X, koji poklanja 2.000 lira.

Radove izvođenja betonskih potpornih zidova na južnoj strani samostanskog posjeda, te na izradi drežnog sistema odvodnje, izvela je firma Dirnböck.

Firma Herold iz mjesta Komotau u Češkoj je isporučila crkvi četiri zvona: najveće, sv. Ante, teško 3500 kg; Gospino, težine 2500 kg; sv. Josipa, težine 1500 kg i Bambino teško 444 kg. Tonovi koje su zvona proizvodili su u harmoniji: a, cis, e, a.

U jesen 1913. godine, firma Fedinanda Stufeßera je isporučila 4 nova oltara za crkvu, a 20. septembra 1914. crkva je posvećena.

Nova crkva sv. Ante sagrađena je istočno od samostana sa kojim je povezana hodnikom (pasarelom). Veza hodnikom je prvobitno⁴⁶ bila planirana na spoju crkvenog tornja i samostanske zgrade, dakle uz samu sjevernu građevinsku liniju crkve, ali je na inicijativu fra Alfonza Kudrića, upravitelja Građevinskog odbora za izgradnju crkve, a na osnovi rješenja datom u *Nacrtu za hodnik među samostanom i crkvom*⁴⁷ iz 1913. godine, hodnička pasarela pomjerena u centralnu osovinu crkve.⁴⁸

Provincijalat bosanskih franjevaca u Sarajevu obratio se 1915. godine Visokoj zemaljskoj vladi za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu molbom⁴⁹ za dobijanje finansijske potpore potrebne za dovršavanje započetih građevinskih radova izgradnje potpornih zidova, pozicioniranih na južnoj strani samostanske parcele:

«U skrajnoj nuždi dolazimo s ovom molbom prošeć, da nam se na ma ikoji način pomogne.

Poznato je visikoj zemaljskoj vladi, da smo lani počeli veliki rad oko podupiranja brijega iznad crkve. U vrijeme rata i moratorija nitko ne gradi niti što poduzima, ali mi moradosmo početi, jer po strukovnjačkom izvidu – kako je u prilogu viditi – bila bi po nas katastrofa neizbježiva: ostali bi i bez crkve i bez kuće, a brijegom bi se i to porušilo.

Ovaj komad zemljišta, na kom je naš samostan i bogoslovno sjemenište s crkvom, darovala nam je visoka zemaljska vlada dne 8. travnja, broj 1..47/1, sa ograničenjem prodaje ili ma kakvog ustupa inim osobama.

Naše novčano stanje u početku ovog rada bilo je mizerno, osobito za to, jer pred dvije godine sagradismo novu crkvu. Obratili smo se lani visokoj zemaljskoj vladi za pomoć koja nam dne 25. rujna 1914. broj 11881/....., dade beskamatni zajam

⁴⁴ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 67.

⁴⁵ Veliki oltar je izradila bečka firma Jung i Russ (dr. Blažević, Franjo M., Crkva sv. Ante Padovanskog, Sarajevo (*nakladom odbora za gradnju crkve*), 1917, str. 74)

⁴⁶ Prema nacrtu naslovljenom kao *Tlocrt u visini svodova pobočnih lađa*, iz 15. oktobra 1912. godine (crtež se nalazi u Arhivi Franjevačkog samostana sv. Ante u Sarajevu)

⁴⁷ Prema rukopisu projektanta, rješenje je uradio Josip Vancaš, na crtežu je potpisan crnim mastilom i Franzis Holz, a u donjem desnom uglu crteža, neposredno uz pečat na kojem *Bos.-herc. građevno dioničarsko društvo*, prepoznatljiv je i potpis, grafitnom olovkom, Josipa Vancaša sa datumom Sarajevo 6. augusta 1913. godine (crtež se nalazi u Arhivi Franjevačkog samostana sv. Ante u Sarajevu)

⁴⁸ dr. Blažević, Franjo M., 1917, str. 73

⁴⁹ Kopija te molbe, broj 232/1915, od 30. aprila 1915. godine, nalazi se u arhivi Franjevačkog samostana na Bistriku.

u iznosu od K 25.000, smo molili 30.000 znajući, da stom svotom na kraj izaći ne možemo. Inače druge kakve potpore ne dobismo.

Ovaj silni rad oko podupiranja brijega započeli smo po firmi Hans Dimmböek dne 28. rujna 1914., te je danom 25. travnja 1915. iznosio cijeli potrošak K 59.457. 75 h.

Izcrpljeni do skrajnosti i prekomjerno zaduženi, bez sredstava moramo sav taj rad napustiti, je pri svom svršetku. S druge strane mora se dovršiti, jer je katastrofalno. A kako, odakle i čim da se dovrši?

Visoka zemaljska vlada svojevremeno poklonila nam je ovo zemljište, a za saniranje tog zemljišta dala nam je spomenutu svotu kao zajam. S toga sada, u našoj najvećoj nuždi i nevolji, vruće molimo visoku zemaljsku vladu, da nam milostivo podijeliti izvoli novčanu potporu u iznosu od K 15.000, s kojom bi mogli započeti rad dovršiti.

U čvrstoj nadi, da nas se ne će u ovoj skrajnoj našoj nuždi bez pomoći napustiti, ostajemo vazda visokog Naslova harni i odani:

Provincijalat bosanskih franjevaca:

U zamjeni:

fra Velimir Martinčević (tajnik)”

Godine 1915, Gradsko poglavarstvo Sarajeva je Franjevačkom samostanu u Sarajevu izdalo dozvolu za izvođenje vanjskog ulaznog stepeništa: «*Ušljed Vaše molbe od 6. maja t.g. dozvoljava Vam se, da prema predloženom i ispravljenom građevnom nacrtu izvedete vanjsko ulazno stepenište ispred Vaše samostanske zgrade i crkve u Konak ulici i to pod tim uvjetom, da prva tj. početna stepenica na pločniku ne smije biti više udaljena od Vašeg podupornog zida nego li je to u nacrtu crveno označeno tj. 74 cm, odnosno da između prve stepenice i vanjskog ruba pločnika mora preostati slobodna širina pločnika od 1,24 m.*

Dan početka polaganja stepeništa imadete kod ovog ureda prijaviti.»⁵⁰

Nakon obnove samostanske zgrade, izvršene 1983-1885. godine, u samostanu je do početka rata (1992. godine) bio smješten novicijat i redakcija lista Svjetlo riječi.

U toku rata 1992-1995. godine, Samostan i Crkva sv. Ante su, također, pretrpjeli oštećenja.

Na Dan sv. Ante, 13. juna 1992. godine, zbog detonacija prouzrokovanih eksplozijom 3 minobacačke granate 82 mm, koje su pale u neposrednoj blizini crkve i samostana, popucao je veliki broj prozorskih stakala na crkvi i samostanu, a oštećena su i tri vitraža.⁵¹ Dana 19. juna 1992. godine, od detonacija i krhotina granata oštećena su i dva vitraža Ive Dulčića u prezbiteriju crkve: *Raspeće* i *Uskrsnuće*, a u ponoć istoga dana, jedna granata je pogodila južni zid samostanske zgrade, zbog čega su popucala i sva prozorska stakla na južnoj fasadi samostana. Dana 22. juna 1992. godine, jedna granata je pogodila i oštetila krov samostana.⁵²

⁵⁰ Kopija dokumenta Gradskog poglavarstva Sarajeva, broj 10825, od 14. maja 1915. godine, nalazi se u arhivi Franjevačkog samostana na Bistriku. U potpisu dozvole za gradnju prepoznatljiv je potpis Josipa Vancaša (op. E. Softić).

⁵¹ Karaula, Marijan, *Sto sarajevskih ratnih dana*, Ljudi i krajevi, Reportaže o nekim župnim zajednicama i značajnim vjerskim slavljinama, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2002, str. 123.

⁵² Karaula, Marijan, 2002, str. 124.

2. Opis dobra

Graditeljska cjelina se, u građevinskom smislu, sastoji iz samostanske zgrade gabaritnih mjera 27,30x23 m, te crkve (sa jednim tornjem), gabarita 19,90x33,50 m, koje su međusobno spojene hodničkom pasarelom («toplom vezom»).

Sa južne strane kompleksa izvedeni su potporni zidovi koji zatvaraju samostansku cjelinu, a teren je, na taj način, niveliran sa 5 terasa.

Glavni, pješački pristup kompleksu omogućen je iz Franjevačke ulice sa kote – 3,10 m⁵³, preko jednokrakog stepeništa (stepenište je postavljeno bočno, sa hodnom linijom u smjeru istok-zapad), pozicioniranog na sjevernoj strani kompleksa, kojim se izlazi na popločani plato na koti –0,15 m, veličine cca 6x24 m, sa kojeg se pristupa samostanu i crkvi.

Kompleks ima dva kolska pristupa: sa istočne strane, iz Hendine ulice, pristupa se garažama koje su ukopane ispod prve terase, a prilaz je omogućen i samostanu prolazom koji se nalazi južno od crkve; a preko kolskog ulaza na zapadnoj strani kompleksa, koji izlazi na ulicu Bistrik, omogućen je prilaz parkingu koji je izgrađen na dvjema najjužnijim terasama kompleksa.

Sa sjeverne strane samostanski kompleks je ograđen potpornim kamenim zidom izvedim u tzv. «ciklopskoj vezi» po čijoj kruni je postavljena betonska ograda visine cca 110 cm, izvedena u formi balustrade stupova četverougaoanog presjeka. Na jednom kamenu «ciklopskog» zida, lijevo od pristupa stepeništu, uklesana je godina «1915⁵⁴». Zbog konfiguracije terena, južni i jugoistočni ogradni zidovi samostanskog kompleksa su urađeni kaskadno, od pritesanog kamena, a spojnice dersovane cementnim malterom.

Samostanska zgrada ima podrumsko-suterensku etažu, visoko prizemlje, te dva sprata i potkrovlje.

U odnosu na prvobitno projektirano stanje, samostanska zgrada je doživjela nekoliko preinaka.

Prije samog izvođenja objekta 1894. godine, došlo je do izvjesnih odstupanja u odnosu na rješenje dato prvobitnim projektnim rješenjem Karla Paneka iz 1893. godine (kojim je bila predviđena zgrada sa tlocrtnim gabaritima od cca 25x25 m; sa dva projektirana «svjetlarnika» dimenzija 2x3,05x6,80 m, te sanitarnim čvorom u vertikali smještenoj u samom središtu objekta). Novim rješenjem Karla Paneka od 11. augusta 1893. godine, koje je prožeto duhom neogotike, a prema kojem je 1894. godine i izveden objekat, predviđena je samostanska zgrada gabaritnih mjera 27,30x23 m, sa unutrašnjim atrijumom dimezija 6x 11,15 m. U konstruktivnom smislu, radi se o sistemu masivne gradnje sa podužno postavljenim nosivim zidovima (svijetli razmaci nosivih zidova na istočnom i zapadnom traktu su cca 5 m, na sjevernom 5,15 m, a na južnom traktu cca 5,40 m) . U vanjskom, perimetralnom traktu smještene su sobe, biblioteka, radne sobe i dvorane, vertikalna stepenišna komunikacija i sanitarne prostorije, dok je unutrašnji perimetralni prostor urađen kao hodnička komunikacija širine cca 1,50 m. Kuhinja i gospodarski blok prostorija

⁵³ U daljnjem tekstu kao referentna kota uzima se kota prizemlja crkve +/- 0,00 m. (nap. E. Softić)

⁵⁴ Ova godina se veže za *dozvolu za izvođenje vanjskog ulaznog stepeništa iz 1915*, pogledati u Historijskom dijelu (op. E. Softić).

smješten je u podrumskoj etaži. Tim rješenjem samostanska zgrada je imala drugi sprat samo iznad južnog samostanskog trakta.

Međuspratne konstrukcije su bile izvedene od klasičnog drvenog grednika, a zgrada je urađena sa sljedećim konstruktivnim visinama etaža: podrumsko-suterenske od cca 3,50 m, visokog prizemlja cca 4,00 m, te I i II sprata od 3,80 m.

Objekat je izveden sa dva rizalita širine po cca 5,90 m, na sjevernoj fasadi objekta, a rizaliti su izvedeni sa produženim stepenastim timpanonskim završecima (svaki timpanon je imao po pet stepenica dimenzija cca 69x1,35 m /širina x visina/ čije završne kape su bile pokrivene dvostrešnim krovovima pokrivenim biber-crijepom, a na njihovom vrhu su bili postavljeni križevi.

Na istočnoj, odnosno zapadnoj strani objekta izveden je rizalit širine cca 6,60 m. Ugaoni završeci svih rizalita su naglašeni bosažom⁵⁵.

Krovovi su bili strmih ploha, prema crtežu - poprečnom presjeku kroz samostansku zgradu, krovište iznad južnog samostanskog trakta imalo je nagib od cca 68 stepeni, a iznad ostala tri trakta nagib od cca 55 stepeni. Krovna konstrukcija je bila drvena: iznad južnog samostanskog trakta bila je primijenjena dvostruka kosa stolica sa dva para kliješta, a iznad ostala tri trakta jednostruka kosa stolica. Kao pokrov korišten je biber-crijep.

Krajem 1912. godine, izvršeno je nadziđivanje druge etaže objekta po cijelom obimu zgrade: time je povećana spratnost objekta, promijenjene su njegove proporcije i izgled. Umjesto produženih stepenastih timpanonskih završetaka rizalita na sjevernoj fasadi, izvedeni su timpanonski završeci slične geometrijske forme kao na crkvenom zvoniku.

Vanjske fasade samostana su raščlanjene sa dva horizontalnim profiliranim vijencima postavljenim u nivou podnožja prozora visokog prizemlja, te u nivou završnog krovnog vijenca, koji je, cijelom svojom dužinom, poduhvaćen nizom konzolica.

Vertikalno raščlanjenje zidnih ploha ostvareno je plitkim rizalitima čiji krajevi su naglašeni u rustičnoj obradi bosaža.

Prozorski otvori suterensko-podrumske etaže su pravougaoni (dimenzija cca 85x120 cm), prozori visokog prizemlja su sa blago prelomljenim lucima (dimenzija cca 130x250 cm), a prozori I i II sprata su sa lučnim završecima (dimenzija cca 117x220 cm). Bijelom bojom su naglašeni lučni završeci (visine cca 30 cm) iznad prozora visokog prizemlja, I i II sprata, svi vijenci, kao i ugaoni bosaži rizalita.

Samostanska zgrada je temeljito renovirana 1983-1885. godine. U klastru je, u nivou suterenske etaže, izgrađena nova dvorana 1984. godine po projektu Zage Dobrović. Dvorana je bila izvedena sa zenitalnim osvjetljenjem i služi kao izložbeni prostor. Na sjevernoj strani samostana, u nivou podrumске etaže, neposredno uz prilazno stepenište samostanskom kompleksu, dograđen je jednoetažni aneks pokriven ravnim krovom u kojem je sada smještena suvenirnica.

U periodu 1994-1996. godina, u preostalom prostoru atrija, u nivou I i II etaže samostana, iznad suterenske dvorane, izgrađena je dvorana sa kapelom pokrivenom staklenim pokrivačem oslonjenim na drvenu krovnu konstrukciju (kombinacija kosih stolica i kliješta). U periodu nakon 2000. godine, započele su aktivnosti adaptacije tavanskog prostora u potkrovlje (drvena krovna konstrukcija je zamijenjena armiranobetonskom, a kao pokrov je upotrebljen eternit), a radovi su, zbog nedostatka sredstava, prekinuti.

⁵⁵ **bosaž** (fr. bossage), arh., način otesavanja kamena, pri čemu su sastavci (fuge) jako ispučeni, a površina grubo otesana (l. opus rusticum)

Objekat crkve

Crkva je izgrađena 1912-1913. godine, po nacrtima (1911-1913⁵⁶) arhitekta Josipa pl. Vancaša⁵⁷ (1859 - 1932). Crkva sv. Ante je izgrađena neposredno pred izbijanje I svjetskog rata i predstavlja posljednji izvedeni Vancašov sakralni objekat u Sarajevu.

Crkva je situirana istočno od samostanske zgrade: građevine se nalaze na međurastojanju od cca 6 m, a crkva je, svojom zapadnom, ulaznom fasadom, orijentirana prema samostanu.

Josip Vancaš je uradio dvije varijante tlocrtnodispozicionog rješenja crkve: prvu, sa ulazom na istočnoj strani i apsidom na zapadnoj strani, kod koje je «topla veza» samostana i crkve bila riješena preko oratorija crkve na južnoj strani; te drugu, sa ulazom na zapadnoj strani i apsidom na istočnoj strani, kod koje je «topla veza» samostana i crkve bila riješena preko hodnika na sjevernoj strani koji je spajao toranj crkve sa samostanom. Posljednja varijanta dispozicionog rješenja je bila prihvaćena.

Međutim, na inicijativu fra Alfonza Kudrića, upravitelja Građevinskog odbora za izgradnju crkve, a na osnovi rješenja datog u *Nacrtu za hodnik među samostanom i crkvom* iz 1913. godine, kojeg su potpisali Fransiz Holz i Josip Vancaš, hodnička pasarela je pomjerena u centralnu osovinu crkve, iznad ulaznih vrata u crkvu, odnosno u samostan.

Pasarela širine cca 4,22 m, dužine cca 6 m, postavljena je u visini etaže visokog prizemlja samostanske zgrade koju povezuje sa horskom galerijom crkve. Svijetla visina pasarele je cca 2,61 m, ograđena je zidovima debljine cca 45 cm, a oslonjena na 4 stupa (promjer stupova je 40 cm; stupovi visine cca 3,29 m, su postavljeni na kamene baze dimenzija 62x62x80 cm /širina x dužina x visina). Svijetlo rastojanje baza stupova od cca 3,20 m (mjereno po smjerovima istok-zapad, odnosno sjever-jug) omogućava nesmetanu pješачku komunikaciju na nivou prizemlja, tj. na ulaznom platou ispred crkve i samostana. Pasarela je pokrivena jednostrešnim krovštem sa nagibom krovne plohe prema jugu. Sjeverni zid pasarele je izveden sa timpanonskim završetkom unutar kojeg je izvedena plitka⁵⁸ niša (dimenzija 3,36x2,68 m/širina x visina) zasvedena prelomljenim lukom. Unutar te niše

⁵⁶ Većina nacrtu urađena je u navedenom periodu. Neke od nacrtu Josip Vancaš je uradio u kasnijim godinama: npr. nacrtu za klupe u crkvi Vancaš je uradio 1918. godine. (op. E. Softić)

⁵⁷ Josip pl. Vancaš, arhitekt (rođen 22. marta 1859. godine u Šopronju, Mađarska, umro 15. decembra 1932. godine u Zagrebu, Hrvatska). Završio Visoku tehničku školu, Odsjek arhitekture u Beču 1881. godine, a od 1882. do 1884. godine studirao arhitekturu kod prof. Schmidta na Akademiji likovnih umjetnosti u Beču. Najprije je radio u ateljeu Fellmera i Schmidta. U Sarajevo je došao prvi put 1893. godine, a od 1894. godine se nastanio u Sarajevu. Od 1890. godine je djelovao kao civilni arhitekt. U Sarajevu je razvio veliku djelatnost, gradio u historicizmu-historijskim slogovima, a kasnije u stilu secesije. Od 1908. godine tragao za *bosanskim slogom*. U dugogodišnjoj graditeljskoj karijeri, projektirao je 70 crkava i općinskih zgrada, deset zavoda i škola, šest kafana i hotela, deset banaka, stotinu i dvije najamne i privatne kuće, šest fabrika i sedam oltara i enterijera, deset pregradnja i adaptacija, ukupno je izradio oko 240 nacrtu, od kojih je većina izvedena. Učestvovao je sa svojim radovima na izložbama u Parizu, Beču i Budimpešti za koje je odlikovan. Do 1922. godine je živio u Sarajevu. Uviđajući vrijednosti narodnog graditeljstva u cjelini, i podržan u tome od nekoliko arhitekata i inženjera, iznio je u Bosanskom saboru 1911. godine Rezoluciju o zaštiti spomenika kulture, njihovoj evidenciji, snimanju, čuvanju i povlasticama za gradnju u *bosanskom slogu*. (Krzović, Ibrahim, Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878-1918, Umjetnička galerija BiH, 1987, str. 253)

⁵⁸ upuštena u ravan zida za cca 10 cm

su izvedena tri prozora sa prelomljenim lucima (2x74x75 cm/širina x visina/ i jedan prozor 75x180 cm/ širina x visina).

Uzdužna osovina crkve je orijentirana u smjeru azimuta zapad-istok, sa otklonom ugla smjera uzdužne osovine crkve od cca 8 stepeni⁵⁹ prema sjeveru. Objekat crkve pripada tipu trobrodskih neogotičkih bazilika.

Dvokrilnim hrastovim ulaznim vratima (vanjske zidarske mjere otvora su 2x3,20 m /širina x visina) postavljenim u prizemlju zapadnog zida crkve, preko vjetrobranskog prostora⁶⁰ (dimenzija 1,25x4,40x3,54 m/dubina x širina x visina vjetrobrana) ulazi se u vestibul (dimenzija «svijetlih mjera» 5,10x11 m) i pristupa se središnjem brodu dimenzija 11 x17 m (širina x dužina) podijeljenom u tri traveja (tlocrtna dimenzija traveja iznosi 4,60x11 m).

U nivou prizemlja crkve, sjeverno od vestibula je prizemlje zvonika (svijetlih mjera 3,80x3,80 m), a na suprotnoj strani krstionica (svijetlih mjera 3,10x2,25 m). Iznad vestibula je horska galerija (kota poda horske galerije je +4,65 m) dimenzija 4,80x11 m, na kojoj se nalaze orgulje.

Lijevo i desno od glavnog broda crkve su bočni brodovi širine cca 2,95 m, koji su, na mjestima granica traveja, podijeljeni zidovima (zidovi debljine cca 75 cm, postavljeni su u smjerovima sjever-jug) pa se na taj način i u lijevom i u desnom brodu formiraju kapele (tlocrtnih dimenzija 2,95x4,60 m) u kojima su smješteni bočni oltari i ispovjedaonice.

Centralnim prolazom, između drvenih klupa postavljenim u glavnom brodu, sa kote +/-0,00 m, preko 6 stepenica, pristupa se poligonalnoj apsidi sanktuarija (7,60x8,65 m/ širina x dubina) postavljenoj na koti +0,90 m. Bočno od sanktuarija ulazi se u sakristije iznad kojih su oratoriji (u tlocrtnom smislu i sakristije i oratoriji imaju poligonalnu formu).

Crkva je projektirana da primi 1000 ljudi, njena dužina, mjerena iznutra, u uzdužnoj osovini crkve, iznosi 31,35 m, dok ukupna širina brodova, mjerena iznutra, u poprečnoj osovini crkve, iznosi 18,40 m.

Tavanica crkve je zasvedena armiranobetonska ljuskasta konstrukcija⁶¹, koja je u pogledu⁶² izvedena u formi krstastorebrastih svodova. Visina svodova u enterijeru, mjerena od kote poda do najviše tačke svoda, iznosi: kod srednjeg broda cca 14,65 m, u apsidi sanktuarija cca 11,65 m, a kod bočnih brodova cca 7,70 m.

Unutrašnjost crkve je osvjetljena preko: dvostrukih prozora (sa završetkom u obliku prelomljenog luka; unutrašnje zidarske mjere otvora su cca 1,17x3,40 m) postavljenih u zidovima bočnih lađa; trostrukih prozora (sa završetkom u obliku prelomljenog luka; unutrašnje zidarske mjere dva bočna otvora su cca 1,00x2,96 m, a centralno postavljenog prozorskog otvora su cca 1,00x3,92 m) postavljenim u

⁵⁹ prema Kopiji katastarskog plana, br. plana 6/168, razmjera 1:1000, kat. parcela br. 1562, k.o. Sarajevo IX (po novom premjeru)

⁶⁰ Prema Vančaševom nacrtu urađen je vjetrobran od hrastovog drveta, koji, u tlocrtu, ima pravougaoni oblik. Kroz dvokrilna ulazna hrastova vrata, postavljena u zidu zapadne ulazne fasade, a koja se otvaraju prema unutra, ulazi se u vjetrobranski prostor. U istoj osovini sa vanjskim ulaznim vratima, u središtu duže stranice vjetrobrana, postavljena su dvokrilna klatna vrata stolarskih mjera 2x1,05/2,12 m, dok su u bočnim stranicama vjetrobrana postavljena po jedna jednokrilna drvena klatna vrata stolarskih mjera 0,85/2,12 m. Dimenzije su preuzete sa crteža *Glavnih ulaznih vrata i vjetrologa*, kojeg je 28. oktobra 1913. godine uradio Josip Vančaš (op. E. Softić).

⁶¹ Prilikom uvida u stanje objekta na terenu, izvršenog 25. septembra 2006. godine, izlaskom u potkrovlje crkve, nepobitno je ustanovljena navedena činjenica. Očitavanjem podataka sa Vančaševog crteža *Poprečnog presjeka crkve*, može se ustanoviti da je debljina armiranobetonske ljuske cca 10-12 cm (op. E. Softić).

⁶² Termin iz deskriptivne geometrije: horizontalna projekcija tavanice ili svoda prostorije koju opservira oko posmatrača koji se nalazi na nivou poda prostorije (op. E. Softić).

nadzicima srednjeg broda; četiri prozora (sa završetkom u obliku prelomljenog luka; unutrašnje zidarske mjere otvora su cca 1,35x5,60 m) postavljenih u zidovima apside na istočnoj strani; pet prozora (sa završetkom u obliku prelomljenog luka; unutrašnje zidarske mjere otvora su cca 1,23x4,05 m) postavljenih u zapadnom zidu crkve, iznad nivoa horske galerije.

Zidovi su izvedeni od kamena, a debljine zidova su sljedeće: vanjskih zidova crkve cca 75 cm, osim zidova sanktuarija na istočnoj fasadi koji imaju debljinu od cca 90 cm i zidova sakristija i oratorija na istočnoj fasadi koji su debeli cca 30 cm.

Krovna konstrukcija je drvena, a iznad glavnog broda crkve, primijenjen je sistem krovnih vezača visokih dvostrukih krovnih vješaljki uklještenih sa po dva para kliješta (u nivou gornjih podrožnica, i u nivou završetaka stupova vješaljki). Krovni vezači su postavljeni na međurazmacima od cca 4 m. Kao krovni pokrov primijenjene su eternit ploče.

Zvonik, ukupne visine 43 m, urađen je od kamena, ima kvadratičnu tlocrtnu osnovu, koja u nivou prizemlja ima vanjske mjere 6,20x6,20 m, a iznad nivoa galerijske etaže zvonika vanjske mjere od 5,50x5,50 m. Debljina zidova u prizemlju crkvenog zvonika je cca 135 cm, a na višim etažama, sve do nivoa vanjske galerije zvonika je cca 120 cm, dok su zidovi iznad galerije debeli cca 60 cm. Zvonik ima četiri platforme: prvu na nivou horske galerije crkve, drugu sa koje se izlazi u potkrovni prostor crkve, treća je za cca 2,80 m niža od posljednje-balkonske galerije zvonika. Prva platforma nosi armiranobetonska svodna tavanica, dok su tri preostale platforme drvene, kao i stepenice kojima su platforme povezane. Zvona su obješena na konstrukciju od čeličnih NPI nosača, krovna konstrukcija zvonika je šatorasta, urađena od drveta, a pokrov zvonika, kao i svi njegovi opšavi su izvedeni od bakarnog lima.

Temelji zvonika (kvadratični postament temelja ima osnovicu od cca 8,30x8,30 m) su postavljeni na dubini od cca -7,00 m (u odnosu na kotu poda crkve).

Na vrhu krova crkve, na postolju visokom 2,71 m, postavljen je križ visine cca 2,46 m. Postolje križa i sam križ urađeni su od kovanog željeza prema radioničkom nacrtu Josipa Vancaša⁶³. Krov crkvenog zvonika izveden je u formi četveroplošne piramide (visine cca 14 m, širine baze od cca 5,50 m), sa timpanonskim završecima zidnih ploha tornja (visina timpanona je cca 3,50 m), što je veoma karakteristično za oblikovna rješenja crkvenih zvonika koje Vancaš projektira u Bosni i Hercegovini.

Svojom bogatom dekorativnoplastičnom obradom, na zvoniku se naročito ističe balkonska galerija zvonika sa formama cvjetne gotike. U odnosu na posljednju etažu zvonika, horizontalna konstrukcija balkonskog podesta urađena je od armiranog betona, te prepuštena za dužinu od cca 87 cm. Ograda balkona je visoka cca 115 cm, a debljina kamene ograde, u njenom središnjem dijelu, iznosi cca 68 cm. Središnji dijelovi stranica balkonske ograde su perforirani sa nizom od 12 krstoobraznih rozeta postavljenih na međuosovinskim rastojanjima od 54 cm. Podnica balkonske ograde je izvedena sa padom prema vani, a evakuacija vode se vrši kroz 5 perforiranih otvora postavljenih u dnu svake stranice ograde. Dužina prepusta ograde, mjerena odozdo (u odnosu na ravan zidova tornja ispod galerije) iznosi cca 52 cm, a sam balkonski prepust je ukrašen nizom od 10 profiliranih konzolica (širine 16 cm i visine cca 64 cm) postavljenih na međurazmacima od cca 43 cm, na svakoj stani zvonika, te 4 ugaone, dijagonalno postavljene konzolice. Niz

⁶³ Franjevačka crkva u Sarajevu, *Detalj križa na zvoniku*, mj. 1:10, uradio Josip Vancaš

konzolica je oslonjen na vijenac jednostavne profilacije (visina vijenca je cca 10 cm), ispod kojeg se, na rastojanju⁶⁴ od cca 27 cm, nalazi arkadni niz slijepih niša (na svakoj od stranica zvonika u nizu se nalazi 11 niša; niše su zasvedene blago prelomljenim lukom; širina niše je cca 31-32 cm, visina niše je cca 22 cm, dubina niše je cca 8 cm, a dimenzije konzolne stopice na koju se niša oslanja je cca 11,5x26 cm /širina x visina stopice/, ukupna visina niše sa stopicom je cca 48 cm.

Zvonik je, u vertikalnom smislu, uz pomoć horizontalnih profiliranih vijenaca, odnosno balkonske ograde, raščlanjen u pet etaža, odnosno cjelina: prizemnu etažu sa ulaznim vratima (portal, gabaritnih mjera cca 2x6,10 m /širina x ukupna visina/ je naglašen blago prelomljenim lukom) u toranj na njegovoj sjevernoj fasadi; etažu u nivou galerijske etaže crkve, na kojoj se, na sjevernoj i zapadnoj fasadi nalazi po jedan prozorski otvor sa blago prelomljenim lukom; etažu koja počinje u nivou krovnog vijenca crkve, a završava nizom slijepih arkadica (neposredno ispod konzola balkonske ograde zvonika), u čijem zapadnom, sjevernom i istočnom zidu je postavljen po jedan dvostruki prozor (vanjskih zidarskih mjera 2 x1,00x5,80 m) i iznad njega sat kružnog oblika (dijametra cca 1,40 m); etažu iznad balkona zvonika sa trostrukim prozorskim otvorima (dva prozorska otvora, vanjskih zidarskih mjera cca: 2x1,00x3,70 m i jedan otvor vanjskih zidarskih mjera 1,00x5,10 m), i timpanonskim zidnim završecima naglašenim nazubljenim vijencem, iznad kojeg je završna peta cjelina -bakrom pokriven krov sa križem.

Koloristička obrada zidnih površina zvonika, same crkve, kao i samostana, kod koje su zidne mase obojene u tonu habita franjevacca, a elementi dekorativne plastike fasada, kao i vijenci te špalete otvora obojene bijelom bojom, dodatno pojačavaju skulpturalnost objekata. Ne može se oteti utisku da je arhitektov izbor upotrebljenih boja, asocijativan i biunivokan bojama odore-habita franjevačkog reda, rezultat njegove očite i promišljene namjere.

Vanjske fasade crkve su raščlanjene horizontalnim profiliranim vijencima postavljenim u nivou: podnožja prozora bočnih brodova crkve, podnožja prozora sanktuarija, krovni vijenaca bočnih brodova crkve, kao i završnog krovnog vijenca iznad srednjeg broda. Vertikalno raščlanjenje zidnih ploha bočnih brodova ostvareno je plitkim pilastrima u rustičnoj obradi, između kojih su, pri vrhu zidova bočnih brodova upotrebljeni vijenci sa zuborezom, te kontraforima nadzida srednjeg broda između kojih su nizovi slijepih arkadica.

Počev od 1962. godine, pa u naredne dvije decenije, izvršeni su radikalne izmjene u enterijeru crkve: unutrašnjost crkve je obložena mermerom, oltar je zamijenjen mramornom menzom, a savremena skulptorska i slikarska dekoracija je potpuno zamijenila originalnu.

Radove preoblikovanja enterijera izveli su ing. Janko Omahen⁶⁵, a kasnije je crkva uređivana po ideji slikara Mirka Ćurića, te kipara Zdenka Grgića i Frane Kršinića, te Ive Dulčića čijih 17 vitraža je postavljeno u crkvi.⁶⁶

Intervencije 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća nisu imale utjecaja na vanjski izgled objekta koji je ostao nepromijenjen.⁶⁷

⁶⁴ rastojanje vrha arkadne niše od vijenca (op. E. Softić)

⁶⁵ arhitekta iz Ljubljane

⁶⁶ Zrinka Vilić, Marko Karamatić, *Na izvorima autentičnog stvaralaštva* (Umjetnička obnova Crkve sv. Ante Padovanskog u Sarajevu), Jukić br. 8, Sarajevo, 1978, str. 133-134.

⁶⁷ Božić, Jela, Arhitekt Josip pl. Vancaš, Značaj i doprinos arhitekturi Sarajeva u periodu austrougarske uprave, doktorska disertacija, Sarajevo, 1989, str. 174.

POKRETNOST NASLIJEDE

Prvi podaci o unutrašnjem uređenju crkve vežu se uz ime carice Eugenije, supruge Napoleona III, koja je 1864. godine crkvi darovala više crkvenih predmeta: kalež, paramente, križeve, baldahin, kadionice, svijećnjake, te Gospin oltar sa reprodukcijom Murillove slike Uznesenja. Već godinu dana kasnije, A. Vranyczany-Dobrinović je crkvi darovao pozlaćeni križ. Potom je u crkvu 1898. godine donesena skulptura sv. Ante. Izrađena je u umjetničkoj radionici Mayer u Minhenu.

Naredni podaci o unutrašnjem uređenju potječu sa kraja 1913. godine kada su u crkvu postavljena četiri oltara izgrađena u tirolskoj radionici Ferdinanda Stuflessera. U istoj radionici izvedena je i propovjedaonica. Slikar Ferdinand Bender je oslikao svetište crkve, a glavni oltar, dar cara Franje Josipa I, izvela je bečka tvrtka Rudolf Leudg (Jung i Russ⁶⁸).

U to vrijeme oltarski prozori su bili ukrašeni sljedećim predstavama: Srce Isusovo (dar Hrvatske centralne banke), Presveto Srce Marijino, sv. Josip i sv. Ivan Krstitelj.

Također, prozori su bili oslikani i u glavnom brodu crkve.

Na sjevernoj strani, na prozorima, su bile oslikane sljedeće predstave: sv. Pashala Bajlonskog i sv. Klara, sv. Jurje i sv. Katarina, predstava nepoznate franjevske, predstava bosanske kraljice (dar porodice pukovnika Krelogovića), predstava sv. Florijana i sv. Ruže Viterbske.

Na južnoj strani, na prozorima, su bile oslikane sljedeće predstave: sv. Margarita Kortonska (dar porodice Holz – graditelja crkve), predstava časnog Šimuna Filipovića iz Seone u Bosni, predstava sv. Marije Magdalene i sv. Roka, sv. Barbare i sv. Petra Alkantarskog. Sve predstave svetitelja na prozorima je izradila austrijska firma Rudolf Leudg. (*Blažević, 1917, str. 76*)

U isto vrijeme skulptor Stuflesser je izradio pomoćne oltare Presvetog Srca Isusovog (dar biskupa Garića), oltar sv. Franje, Bezgrešnog začeca (dar biskupa Mišića), te sv. Benedikta.

Ispovjedaonice je uradio Ernest Bernik u Sarajevu prema nacrtu predstojnika Bogoslovskog sjemeništa fra Alfonza Kudrića. (*Blažević, 1917, 77*)

Zidovi crkve su bili ukrašeni medaljonima u kojima su bile predstave sljedećih svetitelja: sv. Franjo Saleški, Ivan Kapistran, Birgita, Janja, Ivka Valeška, sv. Franjo Solanski, te sv. Karlo Boromej, Franjka Rimski, Vinko Paulski, č. Ivan Vianney, sv. Jacinta Mariscott i Bernardin Sienski. (*Blažević, 1917, str. 78*)

Na zidu, iznad oslikanih prozora u oltaru je bio smješten naslikani franjevački grb ispod kojeg je stajao sljedeći natpis: Bog moj i sve moje. (*Blažević, 1917, str. 78*)

Crkva je dobila orgulje 1925. godine iz firme Rieger. Iste orgulje su u upotrebi i danas.

Franjevci su 1962. godine započeli umjetničku obnovu Crkve sv. Ante. Misao vodilja je u tom periodu bila da se u crkvu unesu vrijedni umjetnički sadržaji. Obnova je trajala dvadesetak godina. (*Karamatić, 1991, str. 35*)

Oblikovanje interijera je povjereno ing. Janku Omahenu. Po njegovim nacrtima zidovi su obloženi mramornim pločama. Tada je Mirko Čurić naslikao oltarsku sliku Marije Goretti. (*Vilić, Karamatić, 1976, str. 123*)

⁶⁸ Blažević navodi da je oltar sagrađen u ovoj radionici. (*Blažević, 1917, str. 74*)

Do početka sedamdesetih godina u crkvu je dospjelo više djela istaknutih umjetnika. Tako su vitraži izvedeni po nacrtima Ive Dulčića na temu Stvaranja⁶⁹ (1969 - 1970. godine) i Spasenja⁷⁰ i oni čine umjetničku okosnicu crkve⁷¹. Također, Dulčić je izradio i zidnu sliku sv. Ivana Zlatoustog. Nešto ranije je u crkvu postavljena skulptura Madone sa djetetom, djelo Frane Kršinića. (*Karamatić, str. 35*)

Kasnije je u crkvu postavljena nova kompozicija sa predstavom Marije Goretti, rad slikara Ivana Lovrenčića i skulptora Želimira Janeša. «Djelo odiše jednostavnošću i lakoćom Lovrenčićeva «dječjeg» crteža i Janoševom nenametljivom inkrustacijom sedefa, srebra i crvenkastih perli u drvetu.» (*Vilić, Karamatić, 1976, str. 136*)

Danas u crkvi postoje sljedeća umjetnička djela:

1. KRIŽNI PUT

Autor: Zdenko Grgić (1927. godine)

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 240x286 cm

Materijal izrade: drvo

Tehnika izrade: reljef

Opis: u dubokom reljefu, u jednoj kompoziciji spojene su scene iz prve, druge i treće postaje Križnog puta.

2. KRIŽNI PUT

Autor: Zdenko Grgić

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 245x284 cm

Materijal izrade: drvo

Tehnika izrade: reljef

Opis: u dubokom reljefu, u jednoj kompoziciji spojene su scene iz četvrte, pete i šeste postaje Križnog puta.

3. KRIŽNI PUT

Autor: Zdenko Grgić

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 217x286 cm

Materijal izrade: drvo

Tehnika izrade: reljef

Opis: u dubokom reljefu, u jednoj kompoziciji spojene su scene iz sedme, osme, devete i desete postaje Križnog puta.

4. KRIŽNI PUT

Autor: Zdenko Grgić

⁶⁹ «Dulčićevo stvaranje, kao osebujno likovno ostvarenje, izražajno zrači Stvoriteljevom snagom u danima stvaranja.» (*Vilić, Karamatić, 1976, str. 134*) U scenama Stvaranja je predstavljena svjetlost, voda, kopno, bilje i životinje.

⁷⁰ Na vitražima je u ciklusu Spasenja predstavljeno Navještenje, Rođenje, Raspeće, Uskrsnuće i Uzašašće. (*Vilić, Karamatić, 1976, str. 134*)

⁷¹ Pored ove dvije teme, Dulčić je predvidio i treću temu – Proslavu čovjekova svijeta, međutim do danas izrada ovih scena nije završena. (*Vilić, Karamatić, 1976, str. 134*)

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 224x273 cm

Materijal izrade: drvo

Tehnika izrade: reljef

Opis: u dubokom reljefu, u jednoj kompoziciji spojene su scene iz jedanaeste, dvanaeste, trinaeste i četrnaeste postaje Križnog puta.

5. MADONA SA DJETETOM

Autor: Frano Kršinić (1897 - 1982. godine)

Godina nastanka: šezdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: visina 155 cm

Materijal izrade: mermer

Tehnika izrade: klesanje

Opis: stojeća figura Madone koja ispred sebe, na šakama pokazuje malog Krista. On desnom rukom blagosilja.

6. PROPOVIJED NA GORI

Autor: Valerije Michieli

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 140x95x9 cm

Materijal izrade: bronza

Tehnika izrade: lijevanje

Opis: centralno mjesto u skulpturi zauzima stilizirani lik Krista. Lijeva ruka mu je podignuta, a desna postavljena na grudi. Sa njegove desne i lijeve strane su predstavljeni slušaoci njegove propovijedi.

7. GOVOR NA GORI

Autor: Valerije Michieli

Godina nastanka: 1980. godine

Dimenzije: 167x79 cm

Tehnika izrade: reljef, bronza

Opis: na bronzanoj, reljefnoj ploči izveden je veliki Kristov lik oko kojeg su brojni slušaoci. Svi likovi su predstavljeni izduženi.

8. RIBARENJE

Autor: Stane Kregar

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 103x71 cm

Tehnika izrade: mozaik

Opis: mozaik je postavljen na jugozapadni zid crkve u blizini oltara. Kvadratnog je oblika. Podlogu kvadrata grade pozlaćeni kvadratičasti mozaični elementi. U svim uglovima je urađen križ u plavoj boji. U centar kvadrata je upisana kružnica isprepletana mozaičkim pozlaćenim linijama koje čine mrežu. Unutrašnjost kružnice je izrađena od plavih elemenata. Unutar kružnice, kao u mreži je načinjeno desetak ružičastih riba.

9. PJESMA BRATA SUNCA

Autor: Zdenko Grgić

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 196x196 cm

Tehnika izrade: mozaik

Opis: kompozicija se sastoji od četiri međusobno spojene kvadratne plohe na kojima je predstavljena spomenuta scena. Mozaikom dominiraju sivi, oker i smeđi tonovi.

Predstavljena su dva stilizirana lika fratara okrenutih jedan prema drugom.

10. SV. IVAN ZLATOUSTI

Autor: Ivan Dulčić (1916. godine)

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: 155x105 cm

Materijal izrade: malter i boje

Tehnika izrade: zidna slika rađena u al secco tehnici

Opis: na plavoj pozadini predstavljen je lik svetitelja sa podignutom desnom rukom. U lijevoj ruci drži Evanđelje. Lijevo od njega je kalež, a desno riba. Svetitelj je odjeven u bijelu haljinu ukrašenu motivima križa po okovratniku i duž sredine haljine, dok su strane haljine ukrašene crvenom širom trakom sa plavim, zelenim i žutim detaljima.

11. MARIJA GORETTI

Autor: Ivan Lovrenčić (1917. godine) i Želimir Janeš (1916 - 1996. godine)

Godina nastanka: 1974. godine

Dimenzije: 164x89,5 cm

Materijal izrade: drvo, sedef, srebro, perle

Tehnika izrade: rezbarenje, ulijeganje

Opis: na drvenoj ploči u reljefu je izrezbaren lik mlađe dugokose žene blago okrenute u desnu stranu. Odjevena je u haljinu koja joj dopire do polovina listova. Haljina je skupljena u struku. Kosa i nabori haljine su ukrašeni ulivenim srebrenim linijama.

Marija Goretti u lijevoj ruci, spuštеноj niz tijelo, drži rubac, dok u desnoj, povijenoj u laktu, drži cvijet sličan tulipanu. Njegovi listovi su ukrašeni umetnutim sedefom, dok je cvijet ukrašen ulegnutim crvenim perlama. Uz noge su joj predstavljene ptice prekrivene srebrom, kao i nekoliko cvjetova. Pozadina središnjeg dijela slike je ispunjena trima horizontalnim valovitim linijama popunjenim floralnim motivima. U gornjem desnom uglu je ispisano: IL – ŽJ 74.

12. PROPOVIJED SV. IVANA KRSTITELJA (SV. IVAN U PUSTINJI)

Autor: Zlatko Keser (1942. godine)

Godina nastanka: 1980. godine

Dimenzije: 198x151 cm

Materijal izrade: malter i boje

Tehnika izrade: zidna slika rađena u al secco tehnici

Opis: u donjem desnom uglu je predstavljena mala figura Krista odjevenog u crvenu haljinu. Krist je predstavljen u pokretu prema posmatraču raširenih ruku. Oko njega se pružaju zrake. Ostali dio kompozicije je predstavljen stilizirano. Na njemu preovladavaju različiti plavi, ružičasti i ljubičasti tonovi.

13. SV. ANTO SA DJETETOM

Autor: Zdenko Grgić

Godina nastanka: šezdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: visina 215x67 cm

Materijal izrade: mermer

Tehnika izrade: klesanje

Opis: predstavljena je monumentalna stojeća figura svetitelja. On ispred sebe, na grudima, drži malo dijete u potpunosti ga obgrlivši svojim rukama.

14. POSLANJE SV. ANTE

Autor: Zdenko Grgić

Godina nastanka: šezdesete godine 20. stoljeća

Dimenzije: visina 235x242 cm

Tehnika izrade: mozaik

Opis: mozaikom dominira bijela, oker, siva i smeđa boja. Lik svetitelja, odjevenog u franjevačku haljinu sa Biblijom u desnoj ruci, je predstavljen ispred velikog lika (Krista) odjevenog u bijelu široku haljinu. Njihovi prsti šaka desne ruke su isprepleteni.

15. KRIŽ

Autor: Šime Vulas (1932. godine)

Godina nastanka: 1980. godine

Dimenzije: 129x77 cm

Materijal izrade: drvo

Tehnika izrade: rezbarenje

16. SV. FRANJO

Autor: Josip Poljan

Godina nastanka: 1976. godine

Dimenzije: 70 cm

Materijal izrade: bronza

Tehnika izrade: lijevanje

Opis: tanka i izdužena figura svetitelja je predstavljena s rukama podignutim prema gore.

17. POSLJEDNJA VEČERA

Autor: Đuro Seder (1927. godine)

Godina nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Materijal izrade: malter i boje

Tehnika izrade: zidna slika rađena u al secco tehnici

Opis: kompozicija Posljednje večere je naslikana na tri zida u apsidi crkve. Centralno mjesto zauzima Kristova stojeća figura. Iza Kristove figure je naslikano veliko, žuto sunce. Lijevo i desno od Krista, za stolom sjede apostoli. Ispred svakog od njih je po jedan okrugli kruh. Oko stola stoje brojni ljudi, posmatrači. Mnogi od njih su predstavljeni sa glavama podignutim ka nebu. Kompozicijom dominira plava boja.

Samostansku pinakoteku čine uglavnom djela savremene umjetnosti. U zbriku starijih radova ubraja se Krist Celestina Medovića, te nekoliko dijela Gabrijela Jurkića. Od drugih slikara sa svojim djelima su zastupljeni: Meštović, Šimunović, Kljaković, Šohaj, Gliha, Murtić, Lovrenčić, Lah, Reiser, Seder, Poljan, Likar, Čurić, Pivac, Despić, Grgić, Kreger i drugi.

1. KRAJOLIK

Autor: Anka Krizmanić (1896 - 1987. godine)

Vrijeme nastanka: 1939. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 59,5x73 cm

Signatura: d.d.u. A. Krizmanić 1939

Opis: na slici je predstavljen planinski pejzaž. U podnožju planina je malo selo.

2. FRA ANTUN KNEŽEVIĆ

Autor: Đuro Seder (1927. godine)

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 99x71,5 cm

Signatura: d.d.u. Seder

Opis: portret fratra. U desnoj ruci drži pero kojim piše po otvorenoj knjizi.

3. PORTRET DJEVOJKE

Autor: Ljubo Lah (1930. godine)

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 98x63,5 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: dopojasni portret djevojke sa razdjeljkom.

4. SUSRET PROVINCIJALA I SOFIJE

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 108x57 cm

Signatura: bez signature

Opis: na slici je predstavljen provincijal Bosne Srebrne sa grupom fratara oko sebe pred ulazom u Crkvu sv. Ante na Bistriku. Pred njima stoji mlađa žena, odjevena u bijelu haljinu sa plavim pojasom oko struka. U desnoj ruci drži sklopljen suncobran.

5. KRIST SA DJECOM

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 109,5x88,5 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: oko središnje Kristove figure odjevene u bijelu haljinu stoje djeca podignutih glava.

6. PORTRET DJEVOJKE

Autor: F. Haberl

Vrijeme nastanka: 1870. godine (*Rakić, 1988, str. 33*)

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 49x37 cm

Signatura: na poledini F. Haberl, 1780.

Opis: dopojasna figura djevojke sa kapom na glavi i blago zarumenjenih obraza. Lijeva ruka joj je podignuta prema bradi, tako da joj je glava blago pognuta. Odjevena

je u crni ogrtač. Na rubovima rukava i na mjestima gdje se zakopčava proviruje svijetlo krzno.

7. KRAJOLIK

Autor: N. Burić

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na papiru

Dimenzije: 54x60 cm

Signatura: d.d.u. N. Burić

Opis: brdoviti pejzaž. Na nekoliko brežuljaka su naslikane skupine kuća.

8. PEJZAŽ

Autor: Edo Murtić (1921 - 2005. godine)

Vrijeme nastanka: 1980. godine

Tehnika: tempera na papiru

Dimenzije: 66x74 cm

Signatura: d.d.u. Murtić 80

Opis: na gornjoj polovini slike je predstavljen brdoviti pejzaž sa nekoliko jablanova, a donja polovina je obojena tamnoplavom bojom.

9. VAZA SA CVIJEĆEM

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: ulje na šperploči

Dimenzije: 49X64,5 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: u bijeloj vazi sa drškom naslikano je nekoliko cvjetova.

10. GRANČICE

Autor: Franjo Likar (1928 -)

Vrijeme nastanka: 1963. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 67,5x56,5 cm

Signatura: d.d.u. Likar 63

Opis: na slici je predstavljena rascvjetana grana drveta spuštена pored zida. Na zidu je primjetna sjena grane.

11. SV. FRANJO

Autor: Zlatko Keser

Vrijeme nastanka: 1980. godine

Tehnika: al secco na podlozi od maltera

Dimenzije: 171x46,5 cm

Signatura: d.l.u. Keser 1980.

Opis: na plavoj podlozi predstavljen je stilizirani lik sv. Franje. Ruke su mu podignute visoko iznad glave, a na njima kao da nosi sunce. Sa obje sunčeve strane su predstavljena dva lika žena.

12. PORTRET ŽENE U PLAVOJ HALJINI

Autor: Mario Mikulić (1924 - 1991. godine)

Vrijeme nastanka: druga polovina 19. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 109,5x84,5 cm

Signatura: d.d.u. M. Mikulić

Opis: na slici je predstavljena žena srednjih godina odjevena u plavu haljinu. Predstavljena je u sjedećem položaju. Desna ruka, na kojoj je narukvica, postavljena je na koljeno. U drugoj ruci drži prozračan šal crvene boje.

13. RUŽE

Nikola Reiser (1918 - 2004. godine)

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na juti

Dimenzije: 54,5x35,4 cm

Signatura: g.d.u. Raizer

Opis: na slici su predstavljene tri bijele ruže.

14. FRA JULIJAN JELINIĆ

Autor: Gabriel Jurkić (1886 - 1974. godine)

Vrijeme nastanka: 1915. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 68,3x48 cm

Signatura: d.d.u. Gabriel Jurkić S II/I 1915

Opis: dopojasni portret fratra glave oslonjene na desnu ruku.

15. KRAJOLIK

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: 1942. godine

Tehnika: ulje na kartonu

Dimenzije: 31,5x48,5 cm

Signatura: d.l.u. G. Jurkić S II/I 1942

Opis: brežuljkast pejzaž sa stadom ovaca između dva stoga sijena. Na gornjoj polovini slike su predstavljeni kovitlasti oblaci.

16. ZAGORA

Autor: Frano Šimunović (1908 - 1995. godine)

Vrijeme nastanka: krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na lesonitu

Dimenzije: 45x65 cm

Signatura: d.l.u. Šimunović

Opis: na slici preovladava bijela, siva i zelenoplava boja.

17. U CRKVI SV. ANTE

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: 1931. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 129x98 cm

Signatura: d.d.u. G. J. 1931

Opis: na slici je predstavljena unutrašnjost Crkve sv. Ante na Bistriku sa brojnim vjernicima predstavljenim u trenutku molitve.

18. SV. ANTE SA PTICAMA

Autor: Stane Kregar (1905 - 1973. godine)

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: mozaik

Dimenzije: 170x107 cm

Signatura: b.s.

Opis: na mozaiku je predstavljen sv. Anto podignutih ruku. Dlanovi, na kojima se primjećuju znakovi stigme, su okrenuti prema posmatraču. Sa njegove lijeve i desne strane, gore i dolje su predstavljene četiri ptice u letu.

19. FRA MIO ČUIĆ

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 83x66 cm

Signatura: b.s.

Opis: dopojasni portret franjevca srednjih godina. U desnoj ruci mu je pero kojim piše po hartiji. Ispred je posuda sa tintom.

20. RASPELO

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 113x71,8 cm

Signatura: d.l.u. G. J.

Opis: na visokom, drvenom križu predstavljeno je nago tijelo Kristovo sa trnovim vijencem na glavi. Iznad njegove glave je pločica sa inicijalima.

21. GRADNJA HRAMA

Autor: Joza Kljaković (1888 - 1969. godine)

Vrijeme nastanka: 1888 - 1969. godine

Tehnika: crtež na papiru

Dimenzije: 56x53 cm

Signatura: d.d.u. I. Kljaković

Opis: predstavljena je skupina nagih muškaraca sa tkaninom oko pojasa kako podižu velike elemente potrebne za gradnju hrama.

22. PODZEMNI INTERIJER

Autor: Nada Pivac (1926. godine)

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: pastel na papiru

Dimenzije: 48,5x67 cm

Signatura: g.l.u. Pivac

Opis: slikom dominiraju plavozeleni i narandžasti tonovi.

23. KRISTOVO ROĐENJE

Autor: Slavko Šohaj (1908 - 2003. godine)

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 119x134 cm

Signatura: d.l.u. Šohaj

Opis: središnji lik je mali Krist u kolijevci. Pored njega, sa rukama sklopljenim u znak molitve, su Blažena Djevica Marija i Josip. Sceni prisustvuju i životinje.

24. MRTVA PRIRODA

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: ulje na kartonu

Dimenzije: 48x60,5 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: ibrik sa posudom punom jabuka.

25. KRAJOLIK

Autor: Behaubin Selmanović (1915 – 1972. godine)

Vrijeme nastanka: 1963. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 93x90 cm

Signatura: d.l.u. Selman

Opis: slikom dominira zelena boja razlistalih krošnji i livada. U središtu je selo sa kućama crvenih krovova.

26. SV. FRANJO

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: 1926. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 71x48,5 cm

Signatura: d.d.u. G. J. 1926.

Opis: dopojasna figura svetitelja je data iz profila. U rukama, podignutim prema gore, drži malo raspelo. Pogled mu je usmjeren prema razapetom Kristu na raspelu. Oko glave mu je oreol.

27. POSLJEDNJA VEČERA (skica za oltarsku sliku)

Autor: Đuro Seder

Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: tempera na papiru

Dimenzije: 35x90,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: skica za oltarsku sliku.

28. POEMA O VODI

Autor: Mirko Čurić (1927. -)

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na papiru

Dimenzije: 59x189 cm

Signatura: bez signature

Opis: slikom dominira tamnoplavozelena boja mora. U desnoj polovini slike su tri cvijeta.

29. GOSPA SA KRISTOM

Autor: Ivan Lovrenčić (1917. godine)

Vrijeme nastanka: 1982. godine

Tehnika: tuš na papiru
 Dimenzije: 70x50,5 cm
 Signatura: s.d. u. I.L. 82

Opis: donja trećina slike je ispunjena dopojasnom predstavom vjernika, potom slijedi niz stiliziranih cvjetova, a iznad njih stojeća figura Marije sa krunom na glavi i malim Kristom u naručju. On također ima krunu na glavi, a drugu, manju drži u rukama. Lijevo od njih je mlin, a desno crkva.

30. GOVOR NA GORI

Autor: Ivan Lovrenčić
 Vrijeme nastanka: 1980. godine
 Tehnika: tuš na papiru
 Dimenzije: 69x88,5 cm
 Signatura: d.d. I.L. 80

Opis: oko centralne Kristove figure su okupljeni brojni vjernici pogleda uperenih prema njemu.

31. KRAJOLIK

Autor: Ivo Šarenet
 Vrijeme nastanka: 1900 -1991. godine
 Tehnika: ulje na platnu
 Dimenzije: 57,5x79 cm
 Signatura: d.d.u. Ivo Šarenet
 Opis: brdoviti predio sa kućom u sredini slike.

32. MARIJA GORETTI

Autor: Mirko Čurić
 Vrijeme nastanka: 1962. godine
 Tehnika: ulje na platnu
 Dimenzije: 154,4x104 cm
 Signatura: d.I.u. Mirko Čurić 1962
 Opis: predstavljena je stojeća figura dugokose, plavokose djevojčice. Odjevena je u plavu haljinu koja joj seže do koljena. U lijevoj ruci joj je cvijet ljiljana, a na desnu šaku joj je sletio leptir.

33. SV. NIKOLA TAVELIĆ

Autor: Gabriel Jurkić
 Vrijeme nastanka: nečitko – 1938. ili 1939. godina
 Tehnika: ulje na platnu
 Dimenzije: 147x97 cm
 Signatura: d.d.u. G.J. 1938/9 (nečitka godina)
 Opis: klečeća figura franjevca. U desnoj ruci drži raspeće koje je prislonio na grudi, a u lijevoj svitak papira. Na njega, iz desnog gornjeg ugla slike, pada snop svjetlosti. U pozadini su stećci.

34. PEJZAŽ

Autor: Ljubo Lah
 Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća
 Tehnika: ulje na šperploči
 Dimenzije: 39x22,8 cm

Signatura: d.l.u. Lah
Opis: dva jablana.

35. KRIST POD KRIŽEM

Autor: Đuro Seder (1927-)
Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća
Tehnika: ulje na platnu
Dimenzije: 98,5x128,5 cm
Signatura: d.d.u. Seder
Opis: predstavljena je scena u kojoj Krist pada pod križem.

36. PORTRET DJEVOJKE I DJEVOJČICE

Autor: Ljubo Lah
Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća
Tehnika: ulje na šperploči
Dimenzije: 39x22,8 cm
Signatura: d.l.u. Lah
Opis: djevojka pruža knjigu djevojčici.

37. NAVJEŠTENJE

Autor: Mirko Čurić
Vrijeme nastanka: šezdesete godine 20. stoljeća
Tehnika: ulje na platnu
Dimenzije: 79,4x98 cm
Signatura: d.d.u. Mirko Čurić 1962
Opis: Marija sjedi na podu pognute glave. Odjevena je u suknju crvene boje i bijelu košulju. Pored nje je bijeli ljiljan. Njoj prilazi anđeo duge plave kose sa krilima.

38. POSLJEDNJA VEČERA

Autor: Slavko Šohaj (1908 -)
Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća
Tehnika: ulje na platnu
Dimenzije: 189x118 cm
Signatura: d.l.u. Šohaj
Opis: na čelu stola sjedi Krist. Pred njim je kalež. Sa strana stola su apostoli, a ispred njih su dva kruha i vrč.

39. SV. FRANJO

Autor: Đuro Seder (1927-)
Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća
Tehnika: ulje na platnu
Dimenzije: 99x129 cm
Signatura: d.d.u. Seder
Opis: svetitelj je predstavljen u klečećem stavu raširenih ruku.

40. ZAGORA

Autor: Frano Šimunović
Vrijeme nastanka: krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća
Tehnika: ulje na lesonitu
Dimenzije: 70,5x50,5 cm

Signatura: d.l.u. F. Šim.

Opis: na slici preovladava bijela, siva, oker i zelenoplava boja.

41. KOSCI

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: 1916. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 129,5x179,5 cm

Signatura: d.l.u. Gabriel Jurkić 1916

Opis: red sa šest kosaca na polju. U daljini se naziru dva crkvena tornja.

42. MRTVA PRIRODA

Autor: Franjo Likar (1928. godine)

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 53,5x64,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: u sivim tonovima je naslikan svijećnjak, dvije boce dugih vratova, posudica i jedna manja boca.

43. AHDNAMA

Autor: Đuro Seder (1927 -)

Vrijeme nastanka: 1980. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 98,5x127 cm

Signatura: d.d. u. Seder

Opis: fra Anđeo Zvizdović stoji pognute glave pred sultanom Mehmedom II. Na slici su predstavljena još dva čovjeka pored sultana i jedan čuvar pored fratra.

44. RASPEĆE

Autor: Valerije Michieli

Vrijeme nastanka: sedamdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 152x73,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: plavim tonovima je predstavljeno raspeće Kristovo.

45. MARIJA GORETTI

Autor: Mirko Čurić

Vrijeme nastanka: šezdesete godine 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 154x103 cm

Signatura: bez signature

Opis: dugokosa, plavokosa djevojka je predstavljena kako desnom rukom dodiruje bijeli cvijet ljiljana.

46. POSLJEDNJA VEČERA

Autor: Đuro Seder (1927 -)

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 99,5x130 cm

Signatura: bez signature

Opis: centralna figura je Krist. Glavu mu okružuje plamteći oreol. Oko njega, za stolom sjede apostoli. Na stolu je kalež i kruh.

47. RASPEĆE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 130x108,5 cm

Signatura: d.d. u. Lah

Opis: predstavljeno je razapeto tijelo Kristovo. U dnu slike je mlada žena sa rukama sklopljenim u molitvu i mlad muškarac oborenog pogleda.

48. POČITELJSKI FRAGMENT II

Autor: Vlado Puljić (1934. godine)

Vrijeme nastanka: 1969. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 70x55 cm

Signatura: g.d.u. V. Puljić 69

Opis: slikom preovladavaju tonovi svijetlozelene, svijetloružičaste, oker i bijele boje.

49. RASPEĆE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: prije 1977. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 148x97 cm

Signatura: d.d. u. Lah, ram slike, d.d.u. Darovali Nikola Jović Pavlov, Anto Lamešić Pejin, Anto Lipovac Antin, Ilija Lipovac Antin, Jozo Lipovac Ivanov. Velika Gospa 1977

Opis: razapeto Kristovo tijelo na križu. Oko struka mu je bijeli povež. Iznad glave pločica sa inicijalima.

50. SV. FRANJO I ANTE

Autor: Zdenko Grgić (1927 - 2007. godine)

Vrijeme nastanka: prije 2007. godine

Materijal: drvo

Tehnika: skulptura, rezbarenje

Dimenzije: 212x80 cm

Signatura: bez signature

Opis: stojeće figure svetitelja odjevenih u habite.

51. SV. NIKOLA TAVELIĆ

Autor: Anto Kainić

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na lesonitu

Dimenzije: 119x98,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: dominira svijetloplava, crna, bijela, crvena, zelene i oker boja.

52. ISUS ISTJERUJE TRGOVCE IZ HRAMA

Autor: Josip Poljan (1925. godine)

Vrijeme nastanka: poslije 1925. godine

Tehnika: bakrorez

Dimenzije: 93,5x185 cm

Signatura: bez signature

Opis: scena prikazuje Krista kako tjera trgovce koji sa sobom nose svoju robu.

53. BEZ NASLOVA

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: 1973. godine

Tehnika: grafika

Dimenzije: 56,5x80 cm

Signatura: d.d.u. nečitko , ... 1973 Dragoj Veri (?)

Opis: grafikom dominira crna i zlatna boja.

54. MADONA SA DJETETOM

Autor: Franjo Likar (1928. godine)

Vrijeme nastanka: iza 1928. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 57,5x60,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: Madona sjedi na prijestolu čiji je rukohvat sa obje strane ukrašen dvjema krunama. Na desnom krilu drži nagog Krista.

55. GLAVA DJEVOJKE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: tuš na papiru

Dimenzije: 83x59 cm

Signatura: d.l.u. Ljubo Lah

Opis: crtež djevojke tamne kose. Kosa je prekrivena maramom.

56. SV. NIKOLA TAVELIĆ

Autor: Nikola Čipur

Vrijeme nastanka: 1940. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 142,5x72 cm

Signatura: d.d.u. Čipur Nikola 1940

Opis: svetitelj stoji na oblaku. Pod njim su obrisi grada Jerusalema. Svetitelj je odjeven u habit pričvršćen pojasom na kome se uočavaju četiri čvora. U desnoj ruci drži križ na grudima. Glava mu je podignuta prema gore.

57. SV. KOLOMAN MUČENIK

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: 1887. godina

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 103x67,5 cm

Signatura: s.d. nečitko, K.. 1887., SET COLOMAMUS MARTYRT MXII

Opis: svetitelj je predstavljen u stojećem položaju pored rijeke. U desnoj ruci drži visoki križ, obilježje mučeništva, a u lijevoj maslinovu grančicu.

58. KRAJOLIK

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: pastel na papiru

Dimenzije: 47,5x68 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: slikom dominira prljavobijela boja, te tamnozeleno i ljubičasto.

59. PORTRET FRANJEVCA

Autor: Gabriel Jurkić

Vrijeme nastanka: 1958. godine

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 108,5x58,5 cm

Signatura: d.d.u. Gabriel Jurkić 1958.

Opis: stojeća figura franjevca raširenih ruku i glave usmjerene prema nebu.

60. FRA JOSIP MARKUŠIĆ

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 73x63 cm

Signatura: d.d.u. Ljubo Lah

Opis: dopojasni portret starijeg franjevca bez kose.

61. PORTRET DJEVOJČICE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na šperploči

Dimenzije: 53,2x41 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: dopojasni portret tamnokose djevojčice sa šiškama na čelu.

62. DŽAMIJA

Autor: Đuro Seder (1927 -)

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: tempera na papiru

Dimenzije: 48,5x66 cm

Signatura: d.d.u. Seder

Opis: kupolasta džamija sa munarom.

63. PORTRET MUŠKARCA SA LULOM

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na šperploči

Dimenzije: 47x38 cm

Signatura: bez signature

Opis: dopojasni portret muškarca srednjih godina. Odjeven je u odijelo sa kravatom. U ustima mu je lula, na nosu naočale tamnog okvira, a na glavi francuska kapa.

64. RASPELO

Autor: Ivan Lacković Croata (1932 - 2004. godine)

Vrijeme nastanka: 1977. godine

Tehnika: grafika

Dimenzije: 66x50 cm

Signatura: d.d.u. Ivan Lacković Croata 77

Opis: predstavljen je Krist razapet na drvetu bez lišća. Ispod raspela je selo.

65. PORTRET FRANJEVCA

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 84x64,5 cm

Signatura: bez signature

Opis: dopojasni portret franjevca. Nad usnama su mu duži tamni brkovi, a na glavi fes.

66. SV. JOSIP

Autor: nepoznat

Vrijeme nastanka: nepoznato

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 81x59 cm

Signatura: bez signature

Opis: sredovječni muškarac je ogrnut ogrtačem smeđe boje. U rukama drži nagog Krista koji mu jednom rukom dodiruje bradu, a u drugoj drži dvije crvene ruže.

67. GLAVA DJEVOJKE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: flomaster na papiru

Dimenzije: 39,5x27,5 cm

Signatura: d.d.u. Ljubo Lah

Opis: crtež djevojke pogleda usmjernog prema dolje.

68. RASPEĆE

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 130x90 cm

Signatura: d.s. Lah

Opis: predstavljeno je nago Kristovo tijelo razapeto na križu. Oko pojasa mu je bijela tkanina.

69. ŽENA SA DJETETOM

Autor: Ljubo Lah

Vrijeme nastanka: druga polovina 20. stoljeća

Tehnika: ulje na platnu

Dimenzije: 89x108 cm

Signatura: d.d.u. Lah

Opis: predstavljena je mlađa žena sa kapicom na glavi kako pridržava bolesnu djevojčicu.

70. KRIŽNI PUT

Autor: Branko Ružić (1919 - 1997. godine)

Vrijeme nastanka: 1980 – 1981. godine

Tehnika: duborez

Dimenzije: 47x57 cm

Signatura: bez signature

Opis: četrnaest uobičajenih scena Križnog puta.

U samostanu je smješten središnji arhiv Bosne Srebrne. Najstarija građa potječe iz 17. i 18. stoljeća. Stariji dokumenti od tog vremena se čuvaju u arhivima triju starijih samostana u Kraljevoj Sutjesci, Fojnici i Kreševu, jer su u tom razdoblju tu bila središta franjevačkog djelovanja. Protokoli (zapisnici) pripadaju najvažnijim arhivskim dokumentima samostana na Bistriku. Nastajali su u periodu od sredine 18. stoljeća do tridesetih godina 20. stoljeća.

Središnji arhiv Bosne Srebrne je sređen po arhivskim principima, izvršeno je filmovanje građe, a potom i njeno pohranjivanje u elektronskoj formi na 77 CD-a. Ukupno je spremljeno 122853 skenova⁷². Na omotu CD-a je naznačen sadržaj predmeta, broj skenova, broj CD-a unutar tog predmeta i broj mikrofilma.

Na CD-ovima su spremljeni materijali iz sljedećih predmeta:

REDNI BROJ CD-a	SADRŽAJ CD-a	BROJ CD-a	BROJ SKENIRANOG MATERIJALA
1.	Dopis Sv. Stolice Provincijatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1139
2.	Dopisi Generalne kurije Provincijatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	3496
3.	Dopisi Generalne kurije Provincijatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	3576
4.	Dopisi Oridinarijata Vrhbosanskog Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	3098
5.	Dopisi Oridinarijata Vrhbosanskog Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	1697
6.	Dopisi Oridinarijata Vrhbosanskog Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	1507
7.	Provincijalat 1834 – 1910; 1931 – 1933.	1/9	5049
8.	Provincijalat 1910 – 1931; 1919 – 1927.	2/9	3913
9.	Provincijalat 1933 – 1935.	3/9	2740
10.	Provincijalat 1935 – 1938.	4/9	2742
11.	Provincijalat 1935 – 1942.	5/9	2723
12.	Provincijalat 1942 – 1961.	6/9	2755
13.	Provincijalat 1962 – 1971; 1981 – 1990.	7/9	4099

⁷² Broj dokumenata je manji, jer neki dokumenti imaju više strana.

14.	Provincijalat 1971 – 1980.	8/9	1885
15.	Provincijalat 1927 – 1931.	9/9	2675
16.	Inozemna pastva, indulti i cause	1/1	4543
17.	Komisije, konferencije, vijeća, Školske sestre franjevke	1/3	3402
18.	Školske sestre franjevke, mise za pokojne, pokojnici, putovanja	2/3	3853
19.	Putovanja, civilne ustanove, proslave, ređenja, obećanja, rezidencija, zapisnici provincijskih kapitula i definitorijskih sjednica, upitnici	3/3	5556
20.	Gruntovni izvaci, izvještaji za šematizam, izvještaji, Franjevački svjetovni red, članovi provincije napustili zajednicu, kandidati za braću laike, upitnik o stanju na župama, redukcije, eksklustrukcije, Ekonomska komisija	1/2	4934
21.	BKJ; KVRPI; Pastoralno – katehetska komisija, Franjevački svjetovni red, Franjevačka teologija, studenti u inozemstvu, Sveta Stolica, Generalna kurija	2/2	3628
22.	Dopisi Franjevačke teologije Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	3441
23.	Dopisi Franjevačke teologije Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	3498
24.	Dopisi Franjevačke teologije Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	3155
25.	Dopisi Novicijata Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	3504
26.	Dopisi Novicijata Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	3276
27.	Dopisi Franjevačkog sjemeništa Visoko Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	7372
28.	Dopisi Franjevačkog sjemeništa Visoko Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	2899
29.	Dopisi Franjevačkog sjemeništa Visoko Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	2667
30.	Samostan sv. Ante – Sarajevo: uređenje crkve i pastoralni rad	1/1	2359
31.	Dopisi samostana Beograd i samostanskih župa; dopisi Ordinarijata Beograd i prepiske sa Ministarstvom	1/1	4468
32.	Dopisi samostana Dubrave i samostanskih župa Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1414
33.	Dopisi samostana Đakovica Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	815
34.	Dopisi samostana Fojnica Provincijalatu	1/4	2526

	Bosne Srebrne Sarajevo		
35.	Dopisi samostana Fojnica Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/4	2667
36.	Dopisi samostana Fojnica Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/4	3744
37.	Dopisi samostana Fojnica Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	4/4	248
38.	Dopisi samostana Gorica – Livno Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	6684
39.	Dopisi samostana Gorica – Livno Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	3304
40.	Dopisi samostana Gorica – Livno Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	465
41.	Dopisi samostana Guča Gora Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/4	8023
42.	Dopisi samostana Guča Gora Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/4	3768
43.	Dopisi samostana Guča Gora Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/4	2876
44.	Dopisi samostana Guča Gora Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	4/4	172
45.	Dopisi samostana Jajce Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	5987
46.	Dopisi samostana Jajce Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	1799
47.	Dopisi samostana Jajce Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	68
48.	Dopisi samostana Kraljeva Sutjeska Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	7911
49.	Dopisi samostana Kraljeva Sutjeska Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	1728
50.	Dopisi samostana Kraljeva Sutjeska Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	461
51.	Dopisi samostana Kreševo Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	8263
52.	Dopisi samostana Kreševo Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	64
53.	Dopisi samostana Olovo Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	156
54.	Dopisi samostana Petrićevac Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/4	2798
55.	Dopisi samostana Petrićevac Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/4	3332
56.	Dopisi samostana Petrićevac Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/4	3200
57.	Dopisi samostana Petrićevac Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	4/4	253
58.	Dopisi samostana Plehan Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	8283

59.	Dopisi samostana Plehan Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	32
60.	Dopisi samostana Rama – Ščit Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	4626
61.	Dopisi samostana Rama – Ščit Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	81
62.	Dopisi samostana Tolisa Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/2	7758
63.	Dopisi samostana Tolisa Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/2	07
64.	Dopisi samostana Tuzla i samostanskih župa Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1316
65.	Dopisi samostana Kovačići Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	121
66.	Dopisi župa iz Hrvatske i Crne Gore Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	202
67.	Dopisi Ordinarijata Banja Luka Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	2410
68.	Dopisi drugih ordinarijata Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1081
69.	Dopisi drugih provincialijata Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1937
70.	Dopisi samostana Đakovo i Pećuh Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	1087
71.	Dopisi iz Beča, Peći, Carigrada i turskih vlasti Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	2000
72.	Dopisi državnih vlasti i Zemaljske vlade Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	4488
73.	Dopisi iz raznih mijesta Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/3	3596
74.	Dopisi iz raznih mijesta Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	2/3	898
75.	Dopisi iz raznih mijesta Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	3/3	1386
76.	Dopisi iz raznih mijesta koja nemaju vlastitog fascikla Provincijalatu Bosne Srebrne Sarajevo	1/1	2747
77.	Izveštaji i statistike	1/1	1703
Ukupan broj skeniranog materijala: 122853			

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Crkva i samostan sv. Ante Padovanskog u Sarajevu je u evidenciji Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo imala status «prethodno zaštićenog spomenika kulture».

Na Privremenoj listi nacionalnih spomenika Komisije, pod rednim brojem 540 i nazivom « *Crkva i samostan sv. Ante na Bistriku*», u Sarajevu, je registrirana

Graditeljska cjelina - Franjevački samostan i Crkva sv. Ante u Sarajevu, zajedno sa pokretnom imovinom.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Raspoloživi podaci o intervencijama na objektima, kao i na pokretnom naslijeđu, navedeni su u dijelovima teksta: *Historijski podaci* i *Opis dobra*.

Na osnovi Uputstva o obaveznoj jedinstvenoj metodologiji za pripremu i izradu regulacionih planova i urbanističkih projekata (Službeni list SR BiH br. 37/38, str. 1140), kao obavezan sadržaj i dokumentacija provedbenog plana su rješenja zaštite kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa i njihovo uključivanje u funkciju razvoja. *Seperatom zaštite kulturno-historijskih, arhitektonsko-urbanističkih i ambijentalnih vrijednosti urbanističke cjeline "Lijeva obala Miljacke-Bistrik"* za izradu *Regulacionog plana "Lijeva obala Miljacke-Bistrik"*, koji je 1999. godine izradio Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo, područje kompleksa *Crkve i samostana sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, valorizirano je kao cjelina visoke arhitektonske vrijednosti i spada u **zonu najčvršće zaštite**.

Unutar tzv. zone najčvršće zaštite, navedenog Separata, nalaze se i ulične cjeline: Obala Isa-bega Ishakovića, sjeverni dio ul. Bistrik, zapadni dio ul. Franjevačka, Konak, zapadni dio ul. Isevića sokak, a naznačene su u grafičkom prilogu navedenog Separata – zoning planu⁷³. U ovim zonama se ne smiju dopustiti nove gradnje, rušenja ili promjene koje bi mogle izmijeniti odnos masa ili pak boja. Zaštitu u ovim zonama provoditi na način kojim se produžava vijek trajanja najvrednijim objektima u nepromijenjenom izgledu. Dogradnje ili nadgradnje objekata se ne smiju odobravati. Sem radova tehničkog održavanja i sanacije materijala i konstrukcija, mogu se vršiti i značajniji zahvati na osnovi detaljnih programa urađenih u službi zaštite, zasnovanih na prethodnom istraživanju i naučnoj valorizaciji.

Usvajanjem Urbanističkog plana grada Sarajeva izvršena je prethodna zaštita arhitektonsko-urbanističke cjeline Bistrika (sjeverna padina Trebevića), što je evidentirano na 218. strani Službenih novina grada Sarajeva, br. 4/1990. Navedenom prethodnom zaštitom konstatira se da je Bistrik "svojim istaknutim položajem u slici grada nezamjenjivi dio njegove identifikacije". U ovoj cjelini ističe se ansambl od Pivare, preko Crkve Sv. Ante i Franjevačkog samostana, zatim Vezirskog konaka (rezidencija za visoke goste), Careve džamije sa Palatom uleme Medžlisa (danas Rijaset) do Kasarne na Bistriku i Parka Atmejdana.

5. Sadašnje stanje dobra

Fizičko stanje objekata graditeljske cjeline je dobro, a objekti se redovno održavaju.

Pokretno naslijeđe Crkve i samostana sv. Ante na Bistriku je u dobrom stanju i zadovoljavajućim uslovima. Zbirka slika u samostanu nije dostupna za javnost, slike su izložene unutar samostanske zgrade, po sobama i hodnicima.

Arhivska građa je sređena, mikrofilmovana i snimljena na CD-ove.

Tokom rata (1992 - 1995. godine) oštećena su vitražna stakla na prozorima crkve. Oštećenja su i danas vidljiva.

⁷³ prilog *Seperata zaštite kulturno-historijskih, arhitektonsko-urbanističkih i ambijentalnih vrijednosti urbanističke cjeline "Lijeva obala Miljacke-Bistrik"*

III – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

Za objekat Crkva sv. Ante

A. Vremensko određenje

(dobra nastala od prahistorije do kraja 20. stoljeća)

B. Historijska vrijednost

(veza građevine, cjeline ili područja sa historijskom ličnošću ili značajnim događajem u historiji)

C. Umjetnička i estetska vrijednost

i. Kvalitet obrade

ii. Kvalitet materijala

iii. Proporcije

iv. Kompozicija

v. Vrijednost detalja

vi. Vrijednost konstrukcije

D. Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

ii. Djelo značajnog umjetnika ili graditelja

iii. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

iv. Svjedočanstvo o tipičnom načinu života u određenom razdoblju

E. Simbolička vrijednost

i. Ontološka vrijednost

ii. Sakralna vrijednost

iii. Tradicionalna vrijednost

iv. Vezanost za rituale ili obrede

v. Značaj za identitet skupine ljudi

F. Ambijentalna vrijednost

i. Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline

ii. Značenje u strukturi i slici grad,

iii. Objekat ili skupina objekata je dio cjeline ili područja

G. Izvornost (ne odnosi se na enterijer crkve)

i. Oblik i dizajn

ii. Materijal i sadržaj

iii. Namjena i upotreba

iv. Tradicija i tehnike

v. Položaj i smještaj u prostoru

- vi. Duh i osjećanja
- vii. Drugi unutrašnji i vanjski činitelji

H. Jedinostvenost i reprezentativnost

- i. Djelo vrhunskog umjetnika ili graditelja

Za objekat Franjevački samostan sv. Ante na Bistriku

A. Vremensko određenje

(dobra nastala od prahistorije do 1960. godine)

B. Historijska vrijednost

(veza građevine, cjeline ili područja sa historijskom ličnošću ili značajnim događajem u historiji)

C. Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost
- ii. Sakralna vrijednost
- iii. Tradicionalna vrijednost
- iv. Vezanost za rituale ili obrede
- v. Značaj za identitet skupine ljudi

D. Ambijentalna vrijednost

- i. Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline
- ii. Značenje u strukturi i slici grada
- iii. Objekat ili skupina objekata je dio cjeline ili područja

E. Izvornost

- i. Namjena i upotreba
- ii. Položaj i smještaj u prostoru
- iii. Duh i osjećanja
- iv. Drugi unutrašnji i vanjski činitelji

F. Cjelovitost (cjeline, područja, zbirke)

- i. Fizička cjelovitost (kompaktnost)
- ii. Homogenost

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana, br. plana 6/168, razmjera 1:1000, kat. parcela 1562, k.o. Sarajevo IX (po novom premjeru), posjedovni list 526, što odgovara k.č. br. 5; 4 Mahala CXVIII - Sarajevo (po starom premjeru); kopiju katastarskog plana je 19. oktobra 2006. godine izdala Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar, Općine Stari Grad, Kanton Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina

- z.k. izvadak, posjedovni list,
 - fotodokumentacija,
 - fotografije postojećeg stanja Graditeljske cjeline - Franjevački samostan i Crkva sv. Ante u Sarajevu snimljene su 20. i 26. septembra 2006. godine; fotografirali su: etnolog Slobodanka Nikolić i arh. Emir Softić (fotografirano digitalnim fotoaparatom: Canon PowerShot G3 i Canon PowerShot A520),
 - stare fotografije,
 - fotografija šireg lokaliteta na kojem je izgrađena Crkva sv. Ante, stanje prije 1881. godine,
 - fotografija samostana i crkve (stanje prije rušenja stare crkve 16-19. marta 1912. godine); iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 17,
 - fotografija samostana – pogled sa sjeveroistoka (stanje prije rušenja stare crkve 16-19. marta 1912. godine); iz Arhiva Franjevačkog samostana na Bistriku,
 - fotografija Glavnog oltara stare crkve sv. Ante (stanje prije rušenja stare crkve 16-19. marta 1912. godine); iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 23,
 - fotografija pjevališta-horske garerije stare crkve sv. Ante (stanje prije rušenja stare crkve 16-19. marta 1912. godine); iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 44,
 - fotografija kipa bratovštine Crkve sv. Ante; iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 53,
 - fotografija saniranja klizišta unutar samostanske parcele; stanje oko 1914-1915. godine; iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 65,
 - fotografija svetišta sa glavnim oltarom Crkve sv. Ante; iz knjige dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*, Sarajevo 1917, str. 75,
-
- grafički prilozi (Crteži su fotografirani digitalnim fotoaparatom: Canon PowerShot G3 i Canon PowerShot A520),
 - crteži crkve (korišten Arhiv Franjevačkog samostana na Bistriku),
 - III Škica za Crkvu sv. Ante u Sarajevu, Prizemlje, Sarajevo, 14/5 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, Josip Vancaš,
 - III Škica za Crkvu sv. Ante u Sarajevu, Gornji kat, Sarajevo, 14/5 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, Josip Vancaš,
 - III Škica za Crkvu sv. Ante u Sarajevu, Aksonometrijski prikaz, Sarajevo, 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, Josip Vancaš,
 - II Škica za Crkvu sv. Ante u Sarajevu, Aksonometrijski prikaz, Pogled sa istoka, Sarajevo, 23/9 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, Josip Vancaš,
 - II Škica za Crkvu sv. Ante Padov. u Sarajevu, Tlocrt, Sarajevo, 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, Josip Vancaš,
 - Franjevačka crkva u Sarajevu; *Galerija na Zvoniku*, mj. 1:10, Sarajevo 24. marta 1913. godine, u potpisu Josip Vancaš,
 - Poprečni presjek kroz crkvu, u potpisu Josip Vancaš,
 - *Podužni presjek kroz crkvu*, 30. juna 1911. godine, u potpisu Josip Vancaš,
 - Nacrt za franjevačku Crkvu sv. Ante u Sarajevu; *Tlocrt u visini svodova srednje lagje*, mj. 1:100, 30/6 1911, Bos.-herc. gradjevno dioničarsko društvo, u potpisu Josip Vancaš,

- Nacrt za franjevačku Crkvu sv. Ante u Sarajevu; Tlocrt u visini svodova pobočnih lagja, mj. 1:100, 15/1 1912, Bos.-herc. građevno dioničarsko društvo,
 - Nacrt za franjevačku crkvu u Sarajevu; *Lice prema Hendina ulici*, mj. 1:100, 1911, Bos.-herc. građevno dioničarsko društvo, u potpisu Josip Vancaš,
 - crtež *Glavnih ulaznih vrata i vjetroloma*, 28. oktobar 1913. godine, uradio Josip Vancaš,
 - Franjevačka crkva sv. Ante u Sarajevu; detalji mj. 1:20, Vrata na pjevalištu: u Kapelicu (a), u Zvonik (b); Otvor oratorija u prezbiterij (c); Vjetrolom u zvoniku (d); Vrata iz prezbiterija u sakristiju (e); Vrata u sakristiju: sa sjevera (f), sa juga (g.). 2. januar 1914. godine, uradio Josip Vancaš,
 - *Nacrt za hodnik među samostanom i crkvom*, Prema rukopisu projektanta, rješenje je uradio Josip Vancaš, na crtežu je potpisan crnim mastilom i Franzis Holz, a u donjem desnom uglu crteža, neposredno uz pečat na kojem *Bos.-herc. građevno dioničarsko društvo*, prepoznatljiv je i potpis, grafitnom olovkom, Josipa Vancaša sa datumom Sarajevo 6. august 1913. godine,
 - Franjevačka crkva u Sarajevu; *Detalj križa na zvoniku*, mj. 1:10, uradio Josip Vancaš,
 - Franjevačka crkva u Sarajevu; Veliki sjeverni prozor na zvoniku, mj. 1:10, Bos.-herc. građevno dioničarsko društvo, uradio Josip Vancaš,
 - Franjevačka crkva sv. Ante u Sarajevu; Sjeverna ulazna vrata: *Pogled, mj. 1:10, Profil, mj. 1:1*, 30/11/1913, uradio Josip Vancaš,
 - Prorez zvonika Crkve sv. Ante u Sarajevu, mj. 1:100, u potpisu Franjo Holz,
- Crteži samostana (iz Arhive Franjevačkog samostana na Bistriku):
- Nacrt za nadgradnju II kata sprijeda na Franjevački samostan u Sarajevu, mj. 1:100, Sarajevo, 30. juli 1912. godine, u potpisu Franjo Holz,
 - Detalj rizalita fasade, stanje prije 1912. godine, u potpisu C. Panek,
 - Poprečni presjek i tlocrt stepeništa samostana (drveno stepenište), crtež No 1220, u potpisu C. Panek,
 - Poprečni presjek i tlocrt stepeništa samostana (kamene stepenice na čeličnim nosačima), crtež No 1234, 9. januar 1894. godine, u potpisu C. Panek,
 - Sjeverna fasada, Istočna fasada, Poprečni presjek, Krovište II kata, Situacioni nacrt kompleksa, 11. august 1893. godine, u potpisu C. Panek,
 - Nacrti-podloge urađene za potrebe uvođenja instalacija centralnog grijanja u samostanskoj zgradi (Crteži: Podruma, Partera, I i II sprata), crteže izradio Centralheizungswerke A.-G. Ingenieur-Bureau Sarajevo; 9. juni 1913. godine,
 - Crteži Franjevačkog samostana sv. Ante u Sarajevu: tlocrti prizemlja, I i II kata, mj. 1:100, crteži iz 70-ih godina 20. stoljeća,
- Stülzmauer bei der St. Antons Kirche (Rješenja podupiranja terena potpornim zidovima sa kontraforima sa detaljem дренаže i kanala za evakuaciju vode: Poprečni, podužni presjek i tlocrt) , mj.: 1:50, izadila firma Janesch und Schnell iz Sarajeva, juli 1914. godine

Korištena literatura

Tokom vođenja postupka proglašenja *Graditeljske cjeline - Franjevački samostan i Crkva sv. Ante u Sarajevu, zajedno sa pokretnom imovinom*, korištena je sljedeća literatura:

- 191 dr. Franjo M. Blažević, *Crkva sv. Ante Padovanskog u*
7. *Sarajevu*, Sarajevo, 1917. godine
- 197 Bejtić, Alija, *Ulice i trgovi Sarajeva*, Topografija, geneza i
3. toponomija, Sarajevo, 1973.
- 197 Zrinka Vilić, Marko Karamatić, *Na izvorima autentičnog*
8. *stvaralaštva* (Umjetnička obnova crkve sv. Ante
Padovanskog u Sarajevu), Jukić br. 8, Sarajevo, 1978,
str. 129-137.
- 198 Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje
0. Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, *Faza «B» -*
valorizacija prirodne i kulturno-historijske vrijednosti,
Prostorni plan Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1980.
- 198 Katalog, grupa autora, *Stari franjevački samostani BiH*,
4. Sarajevo, 1984.
- 198 dr. Petar Vrankić, dr. Mato Zovkić, *Crkva i samostan sv.*
4. *Ante na Bistriku*, Katolička crkva u Sarajevu, Sarajevo,
1984, str. 39-43.
1984. Tihić, Smail, Gavran, Ivan, Basler, Đuro, Karamatić, Marko,
Nikić Andrija, Oršolić, katalog izložbe *Stari franjevački*
samostani Bosne i Hercegovine, Sarajevo
- 1987 Krzović, Ibrahim, *Arhitektura Bosne i Hercegovine 1878-*
1918, Umjetnička galerija BiH, 1987.
1988. Rakić, Svetlana, *Slikarstvo i skulptura*, katalog izložbe Blago
franjevačkih samostana Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1988,
str. 13-66.
1989. Božić, Jela, *Arhitekt Josip pl. Vancaš*, Značaj i doprinos
arhitekturi Sarajeva u periodu austrougarske uprave, doktorska
disertacija, Sarajevo, 1989.
1990. Karamatić, dr. Marko – Nikić, dr. Andrija, *Blago franjevačkih*
samostana Bosne i Hercegovine, Privredni vjesnik – Turistička
propaganda, Zagreb, 1990.
- 199 Jelenić, Julijan, *Kultura i bosanski franjevci I i II*, Fototip
0 izdanja iz 1912. godine, Svjetlost, Sarajevo, 1990.
- 199 Lovrenović, Ivan, *Sedam stoljeća bosanskih franjevaca*
1 1291-1991, Sarajevo, 1991.
- 199 Marko Karamatić, *Franjevačka provincija Bosna Srebrna*
1 (Šematizam), Sarajevo, 1991.
- 199 fra Ljubo Lucić, *Franjevačka prisutnost u Sarajevu*,
7 *Prilozi historiji Sarajeva*, str. 239-260 ; *Radovi sa*
znanstvenog simpozija Pola milenija Sarajeva, održanog
u Sarajevu od 19. do 21. marta 1993. godine [urednik
Dževad Juzbašić] – Sarajevo, Institut za istoriju [etc.],
1997.
- 199 *Seperat zaštite kulturno-historijskih, arhitektonsko-*
9 *urbanističkih i ambijentalnih vrijednosti urbanističke*
cjeline "Lijeva obala Miljacke-Bistrik" za izradu
Regulacionog plana "Lijeva obala Miljacke-Bistrik",

200
2

Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo, 1999. godine
Karaula, Marijan, *Sto sarajevskih ratnih dana*, Ljudi i krajevi, Reportaže o nekim župnim zajednicama i značajnim vjerskim slavljima, Svjetlo riječi, Sarajevo, 2002, str. 122-127.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Emir Softić, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za spomenike graditeljskog naslijeđa
u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika*

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke

*(autor dijela o pokretnom naslijeđu):
Slobodanka Nikolić, profesor geografije i etnologije,
saradnik za pokretno naslijeđe u Komisiji za
očuvanje nacionalnih spomenika*